

Kuinka turvata työrauha? Huoneen- taulu kurinpito- ja turvaamistoimista perusopetuksen opetushenkilökun- nalle

Meeri Huuska

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2024

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Juridiikka

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Juridiikka

Meeri Huuska

Kuinka turvata työrauha? Huoneentaulu kurinpito- ja turvaamistoimenpiteistä perusopetuksen opetushenkilökunnalle

Opinnäytetyö 42 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Toukokuu 2024

Kurinpito- ja turvaamistoimet ovat tärkeä työkalu kouluissa, kun työrauha koulussa on vaarantunut, eivätkä tavanomaiset keinot enää auta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa huoneentaulu toimeksiantona Jyväskylän kaupungin perusopetukselle ja tavoitteena on kehittää Jyväskylän kaupungin perusopetuksen henkilökunnan lain tuntemusta kurinpito- ja turvaamistoimiin liittyen. Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena eli produktina huoneentaulu tulee käytettäväksi kaupungin perusopetuksen henkilökunnalle.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys laadittiin lainopillisella menetelmällä, jonka pääasiallisina lähteinä oli perusopetusta koskeva lainsäädäntö sekä lainvalmisteluaineistoa, joita täydennettiin asiaan liittyvällä kirjallisuudella sekä artikkeleilla. Opinnäytetyössä on myös tuotu esille asiaan liittyviä oikeustapauksia sekä apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuja.

Huoneentaulussa on esitettyä työrauhaa tukevia kurinpito- ja turvaamistoimia, sekä sitä mitä niiden yhteydessä tulee opetushenkilökunnan huomioida. Toteutunut huoneentaulu on selkeä, mutta sisältää kaiken olennaisen tiedon kurinpito- ja turvaamistoimiin liittyen, samalla mahdollistaen sen sujuvan käytön perusopetuksen henkilökunnan haastavissakin tilanteissa. Perusopetukseen liittyvän lainsäädännön uudistuessa, huoneentaulu voi tarvita päivittämistä, jotta se jatkossakin nojaa lainsäädäntöön, kuten kurinpito- ja turvaamistoimissa on tarpeellista.

Asiasanat: perusopetus, työrauha, perusopetuslaki, kurinpitotoimi, turvaamistoimi, huoneentaulu

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor of Business Administration
Law

Meeri Huuska

How to ensure a peaceful working environment? A poster for disciplinary actions and safety measures for basic education teaching staff

Bachelor's thesis 42 pages, appendices 1 page
May 2024

Disciplinary actions and safety measures are essential tools in schools when a harmonious atmosphere is compromised, and conventional methods no longer suffice. The purpose of this bachelor's thesis is to create a poster commissioned by the City of Jyväskylä's basic education department to enhance the legal knowledge of Jyväskylä's basic education staff regarding disciplinary and safety measures. This is a practice-based thesis, and the result the poster is for the staff of the city's basic education.

The theoretical framework of the thesis was constructed using a legal method, with primary sources from legislation of basic education, supplemented by relevant literature and articles. Additionally, the thesis highlights relevant legal cases and decisions by the Deputy Ombudsman.

The result of the thesis was a poster displaying the rules supporting a peaceful working environment. A notice board is designed to be clear and comprehensive, encompassing all essential disciplinary actions and safety measures. It is crafted to facilitate easy reference by the basic education staff, even in challenging situations. The poster may require updating with time to ensure its continued alignment with the law.

Keywords: basic education, disciplinary actions, safety measures, basic education act, room board

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PERUSOPETUSTA OHJAAVA SÄÄNTELY	7
	2.1 Perusopetuksen tehtävät.....	7
	2.2 Perusopetuslaki	9
	2.3 Koulujen järjestyssäännöt.....	11
3	KURINPITO- JA TURVAAMISTOIMET	14
	3.1 Yleistä kurinpitotoimista.....	14
	3.2 Oppilaan velvollisuudet ja kasvatust keskustelu.....	16
	3.3 Ojentamistoimi, kurinpitotoimi vai kurinpitorangaistus?.....	17
	3.3.1 Jälki-istunto	19
	3.3.2 Oppilaan poistaminen lopputunnin ajaksi	21
	3.3.3 Kirjallinen varoitus.....	22
	3.3.4 Määräaikainen erottaminen	23
	3.4 Turvaamistoimet	24
	3.4.1 Opetuksen epääminen jäljellä olevan koulupäivän ajaksi... 25	
	3.4.2 Oikeus tarkastaa tavaroita ja haltuunotto.....	26
	3.4.3 Kiinnipito ja fyysinen rajoittaminen.....	28
	3.4.4 Voimakeinojen käyttö.....	29
4	PERUSOPETUKSEN HENKILÖSTÖN VELVOLLISUUDET KURINPITOTOIMIEN YHTEYDESSÄ.....	31
	4.1 Oppilashuolto kurinpidon yhteydessä.....	31
	4.2 Kurinpidollisten toimien seuraaminen.....	32
5	OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖTAHO, LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	33
	5.1 Yhteistyötaho ja lähtökohdat	33
	5.2 Toiminnallinen opinnäytetyö	33
	5.3 Huoneentaulun suunnittelu ja toteutus	34
6	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Sekä peruskoulun opetukseen osallistuvalla, että henkilökunnalla on oikeus turvalliseen työympäristöön. Opetusympäristön erilaisia pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä oppilaiden kohtaamista, välittämistä ja luottamusta tukemalla, voidaan luoda edellytykset hyvälle työrauhalle. Kouluissa haastavia tilanteita tulee vastaan, kun pyritään huolehtimaan turvallisuudesta. Näitä haasteita varten löytyy kurinpito- ja turvaamistoimenpiteitä, joiden avulla saadaan pidettyä yllä turvallinen tila opiskella, kasvaa ja tehdä töitä.

Työrauhaa itsessään ei ole lainsäädännössä määritelty, mutta vakiintuneesti siihen voidaan katsoa kuuluvan opiskelun esteetön sujuminen, sekä oppilaiden että henkilökunnan asiallinen käyttäytyminen, opiskeluympäristön turvallisuus ja kiusaamiselta ja syrjinnältä suojaaminen. Myös koulun järjestyssääntöjen noudattaminen turvaa työrauhaa, kun järjestyssäännöt on asiallisesti tehty ja ne ovat kaikkien koulun oppilaiden, henkilökunnan sekä huoltajien tiedossa.

Tässä työssä selvitän, mitkä kurinpitokeinot ovat perusopetuksen opetushenkilökunnan käytettävissä sekä sen, miten kurinpito- ja turvaamistoimenpiteitä koskevaa lainsäädäntöä voidaan soveltaa perusopetuksen arjessa. Näitä tutkimuskysymyksiä tarkastelen voimassa olevan lainsäädännön, säädösten sekä erilaisten ohjeiden perustalta. Tutkin myös perusopetuksen opetushenkilökunnan näkökulmasta oikeuksia sekä velvollisuuksia, jotka liittyvät kurinpitotoimiin ja sitä, kuinka perusopetuslaki ohjaa koulujen toimintaa. Tässä työssä on myös otettu huomioon koulujen järjestyssäännöt, lainsäätäjän tahdon sekä näitä normeja soveltavan henkilökunnan välisenä vuoropuheluna.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään perusopetukseen, joka sisältää luokat 1–9. Perusopetus on nykyaikana jatkuvassa muutoksessa ja lain tuntemusta koulu maailmassa ei voi liikaa korostaa. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda huoneentaulu Jyväskylän kaupungin perusopetuksen henkilökunnalle kurinpito- ja turvaamistoimista ja niistä asioista, mitä tulee ottaa huomioon näissä tilanteissa. Huoneentaulu tuo kurinpito- ja turvaamistoimet esille henkilökunnan arkeen. Sen tarkoituksena on myös kasata yhteen aiheeseen liittyvät tärkeimmät lainkohdat, helposti löydettäväksi ja sovellettaviksi. Aiemmin Jyväskylän

kaupungin perusopetuksella ei tällaista ja näin laajaa koontia kurinpito- ja turvaamistoimenpiteistä ole, joka saataisiin helposti esille sekä käytettäväksi.

Opinnäytetyö kokoaa peruskoulun henkilökunnalle ohjeet suoraan lainkohdista. Ja tarkoituksena on, että mahdollisissa ristiriitatilanteessa opetushenkilökunnan on huoneentaulun avulla mahdollisuus tuoda esiin, mihin hän kurinpito- tai turvaamistoimitilanteessa käskynsä ja toimintansa perustaa. Aiempaa tutkimusta aiheesta on laajalti, mutta toiminnallisena työnä huoneentaulua ei asiasta ole aiemmin tehtynä. Esimerkiksi Henrik Sirénin julkisoikeuden pro gradu, otsikolla ”Peruskoulun kurinpidon oikeudelliset ulottuvuudet”, oli hyvin laajalti ja ansioituneesti tehty tutkimus perusopetuksen kurinpitoon liittyen. Aiemmat tutkimukset ovat usein olleet hyvin painottuneita kiusaamisen sekä siihen, miten kurinpitotoimilla voidaan vaikuttaa kiusaamisen vähentämiseen kouluissa ja kuinka kiusatun asemaa pyritään turvaamaan. Tässä työssä ei käydä kurinpito- ja turvaamistoimia kiusaamisen kannalta vaan siltä kannalta, kuinka kouluissa turvataan työrauhaa niiden avulla.

Tässä työssä käyn ensiksi läpi pohjaa siitä mitä perusopetus on, mitkä ovat sen tehtävät sekä mikä laki on perusopetuslaki, joka sääntelee koulujen toimintaa. Tämän jälkeen siirryn heti työn pääaiheeseen eli kurinpito- ja turvaamistoiimiin, joissa käsittelen tarkemmin jokaisen kurinpitotoimiin, kurinpitorangeistuksiin sekä turvaamistoimenpiteisiin liittyvän toimen sekä käyn läpi, miten voimakeinoja tulee käyttää kouluissa ja mitä rajoituksia niiden käytölle on. Työssäni myös tutkin, kuinka tärkeää oppilashuolto on kurinpidon yhteydessä ja kuinka toimien jälkeen tilanteita seurataan. Olen myös käynyt läpi materiaaleja järjestyssäännöistä ja pääasiallisesti, mitä niiden tulee sisältää kurinpitoon ja turvaamistoimenpiteisiin liittyen.

Eri oikeuslähteillä on lainopillisessa tutkimuksessa eri lähdearvo ja tämän takia tässä opinnäytetyössä on käytetty vahvasti velvoittavia lähteitä, joita ovat esimerkiksi lait, heikosti velvoittavia lähteitä, joita ovat erilaiset lainvalmisteluaineistot sekä sallitut oikeuslähteet (Kolehmainen 2015).

2 PERUSOPETUSTA OHJAAVA SÄÄNTELY

2.1 Perusopetuksen tehtävät

Perusopetus on Suomessa maksutonta yleissivistävää koulutusta. Perusopetuksella on niin kasvatuksellinen kuin opetuksellinen tehtävä. Jokaisella Suomessa vakituisesti asuvalla lapsella on oppivelvollisuus, joka perustuu oppivelvollisuuslakiin (1214/2020). Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän. Vuonna 2021 oppivelvollisuutta laajennettiin ja oppivelvollisuuden ikä nousi 18 ikävuoteen asti eli jatkossa kattaen perusopetuksen lisäksi myös toisen asteen opetuksen. (Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva laki vahvistettiin... 2020)

Perustuslain (731/1999) 16 § säätelee jokaisen sivistyksellisiä oikeuksia, jotka kuuluvat ihmisen perusoikeuksiin. Niiden mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Tämän lisäksi julkisen vallan on turvattava lain säädösten mukaisesti, jokaiselle yhtäläisesti mahdollisuus saada maksutta muutakin kuin perusopetusta kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti.

Perusopetuksen tavoitteena on perusopetuslain (628/1998) 2 §:n mukaan tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen sekä tukea heidän eettistä kasvuaan yhteiskunnan jäsenenä. Perusopetuksen tehtävät voidaan jakaa niin sanotusti neljään osaan. Yksi osa on opetus- ja kasvatustehtävä, jonka tarkoituksena on opettaa koululaisille elämään tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä pyrkiä luomaan oppilaille yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti, kodin kanssa yhteistyössä. Opetus- ja kasvatustehtävällä on myös tavoitteena luoda oppilaan omaa identiteettiä ryhmien ja yhteisöiden jäsenenä. Koulun tulee tukea oppilasta myös kasvamaan demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi ja kunnioittamaan ihmis- ja perusoikeuksia. Toinen tehtävistä on perusopetuksen yhteiskunnallinen tehtävä. Perusopetuksella on tavoitteena sivistää sekä lisätä tasa-arvoisuutta, oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassamme. Kolmas tehtävä perusopetuksella on kulttuurillinen, perusopetuksen tavoitteena on edistää oppilaiden kulttuurillista osaamista sekä lisätä tietoa kulttuurillisesta moninaisuudesta ja omasta kulttuuriperinnöstä. Näiden lisäksi neljäntenä tehtävänä voidaan nähdä tulevaisuustehtävä, johon kuuluu muun muassa

globaalikasvatus. (Valtioneuvoston asetus 422/2012, 2–4 §; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18.)

Kun perusopetusta suunnitellaan tai järjestellään, tulisi ensimmäisenä huomioida lapsen etu, näin mainitaan myös perusopetuslain 3 a pykälässä sekä lasten oikeuksien sopimuksen 3. artiklassa (Yleissopimus lasten oikeuksista 60/1991). Sopimuksessa myös ilmoitetaan, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavien laitosten, joihin koulutkin kuuluvat, tulee noudattaa viranomaisten antamia säännöksiä, etenkin koskien turvallisuutta, terveyttä sekä henkilökunnan määrää, soveltuvuutta sekä riittävää valvontaa (Yleissopimus lasten oikeuksista 3. artikla 3 mom.). Lapsen edun ensisijaisuus on oikeusperiaate, jolla ohjataan muiden säädösten tulkintaa. Kun käytetään erilaisia puuttumistoimia, tulee päätöksentekijän (tässä tapauksessa usein opettajan tai rehtorin) osoittaa, kuinka lapsen etu on arvioitu ensisijaisesti ratkaisuperusteena (Rikander 2021, 154). Koska lapsen etu on tärkeä huomioida kaikissa tilanteissa, perusopetuksessa turvallisuus tulisi olla toiminnan ydinasia ja koulujen henkilökunta vastaakin tästä opiskelijoiden turvallisuudesta koulupäivän aikana (Rikander 2021, 117).

Opetuksen järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu yhdenvertaisuuden sekä sukupuolisen tasa-arvon lisääminen ja edistäminen. Tasa-arvolaki (609/1986) sekä yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) velvoittavat oppilaitosta kehittämään toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman sekä yhdenvertaisuussuunnitelman. Tasa-arvosuunnitelman tavoitteena on tukea sukupuolten tasa-arvon edistämistä oppilaitoksissa, huomioida tasa-arvo etenkin opetusta järjestettäessä ja opintosuorituksia arvioidessa sekä pyrkiä ehkäisemään seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä sekä syrjintä. Yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on tukea yhdenvertaisuuden edistämistä oppilaitoksissa. Myös kurinpitotilanteissa ja niiden päätöksenteossa tulee ottaa huomioon nämä kummatkin suunnitelmat. (Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu n.d.) Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kouluun, joka on häirinnästä vapaa. Yhdenvertaisuuslakiin 1.6.2023 tulleilla muutoksilla on lisätty koulutuksen järjestäjien vastuuta puuttua erilaisiin häirintätilanteisiin, ja jatkossa mikäli koulutuksen järjestäjä ei puutu häirintään, se syyllistyy syrjintään. Jo aiemmin kouluilla oli velvollisuus puuttua häirintään ja syrjintään, mutta lakimuutoksen myötä vastuu puuttumatta jättämisestä kasvoi. Toimet puuttumiseen määräytyvät

tilannekohtaisesti riippuen, kuka häirintään on syyllistynyt. Oikeudellisissa tapauksissa tulee olla yhteydessä yhdenvertaisuusvaltuutettuun. (Jungar 2024.)

Perusopetuslain 3 §:n mukaan koulun toiminnassa tulee olla yhteistyössä kodin kanssa, myös opetussuunnitelmien perusteissa asia on kirjattu ylös. Huoltajien ja koulun yhteistyötä toteutetaan niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Yhteistyöllä pyritään edistämään koululaisen tervettä kasvua ja kehitystä, siten että jokainen oppilas saa omien tarpeidensa mukaista opetusta, tukea ja ohjausta. Koska huoltajalla on pääasiallinen vastuu lapsen kasvatuksesta, tulee hänen saada kouluta tietoa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista häiriöistä ja poissaoloista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35.) Perusopetuksessa kodin ja koulun välisen yhteistyön muotoja ovat muun muassa oppilas-huolto, yhteydenpito kodin ja koulun välillä sekä arviointikeskustelut ja vanhempainillat. Huoltajaa tulee myös kuulla, esimerkiksi kurinpidon yhteydessä. (Yhteistyö kodin kanssa n.d.)

Vastuu turvallisesta koulusta on rehtorilla, jonka tehtävänä on valvoa, kouluttaa, ohjata ja neuvoa henkilökuntaa niin, että heillä on mahdollisuudet sekä osaaminen toimia oikein kurinpito- ja turvaamistoimissa, jotka ovat osana turvallista oppimisympäristöä. Henkilöstöä tulee kouluttaa ennakointiin, vaarojen ehkäisyyn ja tunnistamiseen sekä riskien arviointiin. Opettajan vastuu turvallisen koulun ylläpidossa liittyy huolehtimiseen omasta luokastaan tai ryhmästään. Omassa ryhmässään sekä yleisesti opettaja vastaa turvallisuudesta, viihtyvyydestä, hyvinvoinnista sekä työrauhasta. Koska kurinpito- ja turvaamistoimilla pyritään takaamaan turvallinen oppimisympäristö ja hyvä työrauha. On tämä jokaisen koulun henkilöstön jäsenen vastuulla. (Oppilaan fyysinen rajoittaminen perusopetuksessa 2023.)

2.2 Perusopetuslaki

Perusopetuslaissa säädetään perusopetuksen lisäksi esiopetuksesta, lisäopetuksesta sekä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Näiden lisäksi siinä säädetään iltapäivä- ja aamutoiminnasta. Perusopetuslaki määrittelee opetuksen

tavoitteet, sen järjestämisen perusteet sekä sen, että perusopetusta suunniteltaessa tulee ensisijaisesti huomioida lapsen etu. (Perusopetuslaki 1 §, 2 §, 3 §, 3 a §.)

Perusopetuslaissa on 9 lukua, jotka käsittelevät opetuksen järjestäjän tahoja, itse opetusta, arviointia, työaika, oppilaan oikeuksia ja velvollisuuksia, aamu- ja ilta-päivätoimintaa, sekä muita erinäisiä säännöksiä, jotka käsittelevät henkilöstöä, muutoksenhakua sekä muun muassa oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsomista.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään pääasiallisesti perusopetuslain lukuun 7, joka käsittelee oppilaan oikeuksia ja velvollisuuksia. Tästä luvusta vielä tarkemmin tutkitaan pykälä 29 sekä 35–36 i. Pykälässä 29 keskitytään oppilaan oikeuteen turvalliseen oppimisympäristöön. Tässä pykälässä mainitaan kielletyistä esineistä ja aineista, kurinpitokeinojen suunnittelusta, järjestyssäännöistä sekä opettajan ja rehtorin ilmoitusvelvollisuudesta häirintään ja syrjintään liittyen. Pykälät 35–36 g käsittelevät oppilaan velvollisuuksia, kasvatustietoa, kurinpito- ja turvaamistoimia. Viimeisimpänä luvussa pykälät 36 h sekä 36 i liittyvät oppilashuoltoon kurinpidollisten toimien yhteydessä sekä niiden seuraamiseen jatkossa. Näitä kaikkia tullaan käsittelemään tarkemmin tämän opinnäytetyön edetessä. Koska tässä työssä keskitytään turvalliseen oppimisympäristöön ja koulurauhaan, ovat nämä kaikki tärkeitä säännöksiä niihin nähden.

Perusopetuslakiin on tullut muutoksia viimeksi vuonna 2022. Tällöin muutoksia lakiin on tullut myös tässä opinnäytetyössä tutkittaviin kohtiin, jotka liittyvät oppilaan velvollisuuksiin (Perusopetuslain 35 §) ja kurinpitoon (Perusopetuslain 36 §, 36 a §, 36 c § ja 36 h §). Tällöin esimerkiksi pykälä 36 c, joka koski kurinpitomenettelyn suhdetta vireillä olevaan syytöseen eli kaksoisrangaistavuuden kieltoa, kumottiin. Muihin yllä mainittuihin pykäliin tuli tarkentavia kohtia, jotka liittyivät jälki-istuntoon, opetuksen epäämiseen sekä erottamiseen ja näihin liittyvään oppilashuoltoon. (Laki perusopetuslain muuttamisesta 808/2019.) Tätä ennen perusopetuslaissa olevaa kurinpitosääntelyä on muutettu laajemmin vuonna 2013. Tätä vuonna 2013 tullutta muutosta kutsuttiin koulurauhapaketiksi (Mahkonen 2017, 244). Hallituksen esityksen mukaisesti tämän muutoksen tulisi parantaa opetushenkilökunnan sekä rehtorin mahdollisuuksia parantaa heidän tehtäviinsä

kuuluvaa vastuuta turvallisesta oppimisympäristöstä. Esityksessä ehdotetut muutokset parantaisivat oppilaiden kouluhyvinvointia sekä turvallisuuden tunnetta, jolla uskotaan olevan oppimistuloksia parantava vaikutus. Koska esityksessä tuodaan kasvatuksellisia keinoja vahvemmin käyttöön, tämän tulisi lisätä säästöjä kustannuksissa, kun tarve kurinpitotoimille vähenee. (HE 66/2013 vp, 33.)

Perusopetuslaki ei kuitenkaan huomioi tavanomaisia oppilaiden kasvatus- ja ojentamiskeinoihin, joita ovat muun muassa oppilaan huomauttaminen sekä oppilaan vaatiminen olemaan hiljaa oppituntien aikana (Mahkonen 2017, 223). Nämäkin vaikuttavat suurelta osin koulujen työrauhaan, vaikkakin ovat toiminnaltaan kevyempiä ja arkisempia. Tämä voidaan nähdä myös opettajan tosiasiallisena hallintotoimintana. Esimerkiksi erilaisia puhutteluja sekä keskusteluita käytetään epäasiallisen käyttäytymisen selvittämiseen, eikä näille ole tiettyjä lainkohtia perusopetuslaissa. (Mäntylä, Kivelä, Ollila & Perttola 2013, 44.)

2.3 Koulujen järjestyssäännöt

Koulujen järjestyssäännöt tulivat pakollisiksi vuonna 2003 perusopetuslakiin tulleen muutoksen takia (13.6.2003/477). Järjestyssäännöt edistävät koulun sisäistä järjestystä, turvallisuutta, viihtyvyyttä ja tärkeimpänä opetuksen esteetöntä sujumista. Perusopetuslain 29 § 4 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt, joilla tullaan edistämään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä yhteisön turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Järjestyssääntöjä laatiessa on huomioitava se, ettei järjestyssääntö saa olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa (Rikander, 2021, s. 119). Järjestyssäännöt voivat olla koulu- tai kuntakohtaisia, sillä niissä on otettava huomioon muun muassa paikalliset olosuhteet. Järjestyssääntöjä tarkentavien käytänteiden tulisi olla luokka- tai ryhmäkohtaisia ja niiden tehtävänä on vielä täydentää koulun järjestyssääntöjä. (Järjestyssääntöjen laatiminen 2016, 3.)

Eduskunnan sivistysvaliokunta on antanut esityksen mietinnössään (SiVM 10/2013 vp) siitä, että Opetushallituksen on valmisteltava ohjeet järjestyssääntöjen laatimisesta kouluja varten. Ja tämän jälkeen ohje järjestyssääntöjen laatimisesta on tullut antaa tiedoksi opetuksen järjestäjille ja ohje tulee jatkossa ottaa

huomioon, kun järjestetään opetusta tai siihen liittyvää muuta toimintaa. (Järjestyssääntöjen laatiminen 2016, 3.)

Koulun järjestyssääntöjen laatimisesta on vastuussa opetuksen järjestäjä. Tämän lisäksi on tärkeää osallistaa henkilökunta sekä opettajat järjestyssääntöjen laatimiseen. On kuitenkin huolehdittava siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toiminnan kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Koulun oppilaskuntaa on kuultava, ennen kuin opetuksen järjestäjä voi hyväksyä järjestyssäännöt. Myös huoltajat voidaan ottaa mukaan järjestyssääntöjen laatimiseen. (Järjestyssääntöjen laatiminen 2016, 7.)

Koska oppilaiden perusoikeuksiin voidaan puuttua vain lain nojalla, on järjestyssääntöjen oltava lakia tarkentavia määräyksiä koulun viihtyvyyden ja turvallisuuden osalta. Näissä voidaan myös määrätä tarpeellisista käytännön järjestelyistä sekä asianmukaisesta käyttäytymisestä. Kouluihin on kiellettyä tuoda tai pitää hallussa esineitä tai aineita, jotka ovat laissa kiellettyjä, jotka vaarantavat yleistä turvallisuutta, tai jotka erityisesti soveltuvat omaisuuden vahingoittamiseen. Järjestyssäännöissä voidaan antaa tarkempia määräyksiä näistä esineistä tai aineista. Esimerkiksi kuitenkin, jos energijuomat kiellettäisiin järjestyssäännöissä koulun alueella, ei niiden käytöstä voitaisi jakaa kurinpitorangaistusta, sillä energijuomat eivät ole laissa kiellettyjä aineita eli tällöin ohje ei nojaa lakiin. Mutta ohje voitaisiin antaa suosituksena, sillä järjestyssäännöissä voidaan antaa suosituksia, mutta niiden tulee sanamuodoltaan erota selkeästi velvoittavista säännöistä järjestyssäännöissä. (Mahkonen 2017, 228–229.) Nykyisin järjestyssäännöissä huomioidaan lähes aina puhelimen käyttöön liittyvät ohjeet. Niiden avulla voidaan rajoittaa mobiililaitteiden käyttöä opetuksen aikana. Yleisesti järjestyssäännöt sisältävät yleisiä koulussa noudatettavia sääntöjä sekä mahdollisia kasvatuksellisia toimintatapoja. (Perusopetuslaki 29 § 2 ja 4 mom.; Järjestyssääntöjen laatiminen 2016, 10; EOAK/4997/2018, 4)

Opetushallitus on järjestyssääntöihin liittyvässä ohjeessaan antanut myös esimerkin siitä, millainen sisältö perusopetuksen järjestyssäännöissä voisi olla, ja mitä kaikkea sen on hyvä sisältää. Kuva ohjeesta alla.

Esimerkkiluettelo perusopetuksen järjestyssääntöjen sisällöstä

- 1 Koulun nimi
- 2 Järjestyssääntöjen tarkoitus ja soveltaminen
- 3 Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet
Oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet
Oppilaan velvollisuudet
- 4 Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen
Hyvä käytös
Oleskelu ja liikkuminen
Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen
Turvallisuus
Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö
Päihteet ja vaaralliset esineet
Kurinpito
- 5 Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

Kuva 3. Kuvankaappaus esimerkkiluettelosta perusopetuksen järjestyssääntöjen sisällöstä (Järjestyssääntöjen laatiminen 2016, 4.)

Oppilaitoksen järjestyssääntöjen rikkomisesta voidaan määrätä vain lainsäädännön mukaisia seuraamuksia, kuten kurinpitoseuraamuksia. Koska koulujen järjestyssäännöt eivät saa olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa, tulee kasvatuksellisissa ja kurinpitotoimenpiteissä noudattaa tarkkaan lain säännöksiä kaikilta osin. (Rikander 2021, 119; EOAK/4941/2019.) Apulaisoikeuskanslerin antama ratkaisu OKV/166/1/2008 selventää vielä tarkemmin sitä, etteivät koulun järjestyssäännöt saa olla ristiriidassa lain kanssa. Tapauksessa koulun järjestyssäännöissä oli kielletty valokuvaaminen, videoiden otto sekä nauhoittaminen koulun alueella. Annettu sääntö oli kuitenkin perustuslain 12 § 1 momentin vastainen, joka koskee sananvapautta. Kyseinen momentti liittyy sananvapauden käyttämiseen, jota valokuvaus, videointi ja nauhoittaminen ovat. Koulu ei siis voinut antaa oppilailleen sananvapautta rajoittavaa säännöstä järjestyssääntöihin. (OKV/166/1/2008.)

3 KURINPITO- JA TURVAAMISTOIMET

3.1 Yleistä kurinpitotoimista

Opetuksen järjestäjä omaa harkintavallan, kun kyseessä on kurinpitotoimien käyttö. Kun henkilökunnan jäsen joutuu käyttämään puuttumistoimia, tulee hänen pystyä perustelemaan oma ratkaisunsa ja näyttää, että perusteltu toimi on linjassa lain nojalla sekä koulun käytäntöjen ja järjestyssääntöjen kanssa. Muita kuin laissa mainittuja kurinpitotoimia ei saa käyttää. Tämä osaltaan luo oppilaan oikeusturvaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 111). Myös YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen 28 artiklassa mainitaan kurinpitotoimista. Tämän mukaan kurinpidon kouluissa tulee tapahtua niin, että toimet ovat lapsen ihmisarvojen mukaisia, eikä kurinpitokeinoja saa käyttää oppilasta häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Kurinpitotoimiin on pyritty antamaan hienovaraisia neuvoja siitä, miten niiden käytön kanssa tulee menetellä ja missä järjestyksessä niitä olisi suositeltavaa käyttää. Ensiksi tulisi pyrkiä käyttämään kasvatuksellisia keinoja (kasvatuskeskustelu, siivoamisvelvoite), tämän jälkeen kurinpitokeinoja (oppilaan määrääminen poistumaan lopputunnin ajaksi ja jälki-istunto) ja viimeisimpänä keinona kurinpit torangaistus (kirjallinen varoitus ja erottaminen määrääjäksi) (Mahkonen 2017, 240). Kaikkia kurinpitotoimia käytettäessä on otettava huomioon oppilaan ikä ja kehitystaso sekä teon laatu, sillä näillä on vahvasti merkitystä siihen, kuinka oppilas ymmärtää oman tekonsa ja pystyy tajuamaan rangaistuksen merkityksen. (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.) Vuonna 2011 antamassaan päätöksessä Helsingin hallinto-oikeus totesi, että usein häiriökäyttäytyvälle sekä väkivaltaiselle 8-vuotiaalle oppilaalle rehtorin antama kirjallinen varoitus ei vastannut tarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Hallinto-oikeus katsoi, että oppilaan nuori ikä, häiriökäyttäytymisestä saadut tiedot sekä se, että rangaistuksen antamisella ei ollut oppilaan käyttäytymiseen mitään muutosta vaikuttavat siihen, että oppilas ei kyennyt ymmärtämään varoituksen merkitystä kurinpitokeinona. (HAO 08.07.2011/0782/2.)

Koska kouluissa käytetään julkista valtaa, muun muassa kurinpitorangeistusten määräämisessä, tulee näiden käytössä huomioida myös hallinto-oikeudellisia normeja, joilla suojataan yksilöitä virheelliseltä julkisen vallan käytöltä sekä hallinnon oikeusturvaperiaatteita (Mäenpää 2023, 385). Rehtori ja opettaja ovat virkasuhteessa työnantajaansa ja kuntalain (410/2015) 87 §:n mukaisesti vain virkasuhteessa olevilla henkilöillä on oikeus käyttää julkista valtaa. Esimerkiksi juuri opettajan tai rehtorin poistaessa oppilaan luokasta, kyseessä on välitön julkisen vallan käyttäminen, jolla pyritään palauttamaan lainmukainen tila, tässä tapauksessa turvallinen oppimisympäristö. Tosiasiallista hallintotoimintaa on taas esimerkiksi opettaminen luokassa, jossa julkista valtaa käytetään hyvin vähän. (Rikander 2021, 162.)

Opetustoimessa tulee noudattaa hyvää hallintoa, johon kuuluvat selvittämisvelvollisuus, neuvontavelvollisuus sekä asiallinen kielenkäyttö (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 111). Näiden lisäksi hyvään hallintoon kuuluu oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös sekä oikeus hakea muutosta, joita tulee huomioida kurinpidollisissa toimissa (Perustuslaki 21 §; Rikander 2021, 188). Kurinpidollisiin toimiin liittyvien päätösten tulee noudattaa myös yleisiä hallinnon oikeusperiaatteita, kuten yhdenvertaisuusperiaate, suhteellisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuusperiaate ja luottamuksellisuus. Nämä hyvän hallinnon oikeusperiaatteet ovat määriteltynä hallintolain (434/2003) 6 §:ssä ja ne ohjaavat, rajaavat sekä luovat oikeusturvaa viranomaisten toiminnassa, jota oppilaitoksissakin tapahtuu. Niiden takia käytäntöjen tulisi olla samanlaiset kaikissa kouluissa, kurinpitotoimia tulisi käyttää vain silloin kun se on välttämätöntä ja vain siihen tarkoitukseen, mihin niitä on säädetty käytettävän. Myöskään asiaankuulumattomat seikat, kuten oppilaan ja opettajan välinen yhteistyökyky, eivät saa vaikuttaa kurinpitotoimien käyttöön. Eli samanlaisista teoista tulee seurata samanlaiset seuraamukset tekijästä ja rangaistuksen antajasta riippumatta. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 111.)

Lapsen etu tulee myös huomioida ensisijaisesti, kun käsitellään puuttumistoimia. Julkishallinnossa lapsen edun ensisijaisuus tarkoittaa syrjimättömyyttä, osallisuutta sekä oikeusturvakeinojen takaamista, myös lapsen edun huolehtimisvelvollisuus on korostettuna (Rikander 2021, 187). On lapsen etujen mukaista, että sekä koulun henkilökunta, että huoltajat ovat tietoisia kurinpitotoimista ja niiden

mahdollisesta käytöstä koulupäivän aikana ja jälkeen. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan koulujen tulisi määritellä sekä ohjeistaa henkilökunnalle kurinpitoon liittyvät toimintaperiaatteet ja tiedottaa näistä myös oppilaiden vanhempia. (EOAK/4997/2018, 4.)

3.2 Oppilaan velvollisuudet ja kasvatust keskustelu

Oppilaalla on velvollisuus osallistua opetukseen, suorittaa tehtävänsä tunnollisesti sekä käyttäytyä asiallisesti. Asialliseen käytökseen kuuluu käytös muita kunnioittavasti, olla kiusaamatta sekä syrjimättä muita. Oppilaan tulee myös toimia niin, ettei muiden oppilaiden, muun kouluyhteisön tai yleisen opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaaranneta. (Perusopetuslaki 35 §.)

Kasvatust keskustelu toimii ensisijaisena keinona puuttua oppilaan asiattomaan käytökseen, sillä keskustelu on tärkeä kasvatuksellinen keino puuttua ja ehkäistä moitittavaa käytöstä rakentavasti (HE 66/2013 vp, 3). Kasvatust keskustelu seuraa, mikäli oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestystä, toimii vilpillisesti tai kohtelee koulun henkilökuntaa tai oppilaita epäkunnioittavasti tai mahdollisesti jopa heidän ihmisarvoaan loukkaavasti (Perusopetuslaki 35 a §). Kasvatust keskustelu voi perusopetuslain mukaisesti kestää korkeintaan kaksi tuntia ja se voidaan suorittaa kerralla tai osissa, kasvatust keskustelu tulisi myös pitää mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. Kasvatust keskusteluun oppilaan määrää rehtori tai koulun opettaja. (HE 66/2013 vp, 3.)

Kasvatust keskustelussa yksilöidään oppilaan kanssa yhdessä keskusteluun johtanut teko tai laiminlyönti. Tämän lisäksi kasvatust keskustelussa selvitetään laajemmin käyttäytymiseen johtaneet syyt, ja siitä seuraavat seuraamukset. Lisäksi käydään läpi ne keinot, joilla voidaan parantaa oppilaan hyvinvointia sekä hänen käyttäytymistään koulussa. Kasvatust keskustelusta tulee ilmoittaa huoltajalle ja heille on myös varattava mahdollisuus osallistua kasvatust keskusteluun, mikäli näin koetaan tarpeelliseksi. (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.)

Miksi kasvatustietoa hyödynnetään nykyään kasvavissa määrin? Kasvatustietoa pohjautuu järjestelmänä ratkaisukeskeisyyteen, ja luo vaihtoehtoisen toiminnan jälki-istunnon sijasta. Kasvatustietolla pyritään lisäämään oppilaan vuorovaikutustaitoja sekä ohjaamaan hänen käyttäytymistään. Näiden lisäksi kasvatustietoa avulla oppilaan tulee itse pohtia, mitä hänen rikkomuksistaan saattaa seurata. Näiden lisäksi kasvatustietoa avulla halutaan lisätä ja nopeuttaa vuorovaikutusta koulun ja kodin välillä. (Kasvatustietoa n.d.)

Mikäli oppilas on tahallaan toi huolimattomuudellaan liannut tai aiheuttanut epäjärjestystä koulun omaisuuteen tai tilaan, voidaan hänet määrätä puhdistamaan tai järjestelemään uudelleen omaisuus tai tila. Tämä kuitenkin vaatii, että tekijä on tiedossa sekä yksilöitävissä ja, että opettaja tai rehtori kokevat siivoamisella olevan kasvatukselliset syyt. (Perusopetuslaki 35 § 4 mom.) Hallituksen esityksen mukaan siivousvelvoite pyrkii opettamaan oppilaalle huolellisuutta sekä toisen omaisuuden ja tilojen kunnioitusta. Siivousvelvoitetta ei kuitenkaan tule nähdä rangaistusluontoisena seuraamuksena. Siivousvelvoitteessa tehty työ voidaan tarvittaessa ottaa huomioon, kun arvioidaan korvausten määrää vahingonkorvaustilanteissa (HE 66/2013 vp, 44).

Oppilas on vahingonkorvausvelvollinen, jos hän tahallaan tai tuottamuksellisesti tekee jotain tai laiminlyö hänelle annetun tehtävän ja tämän seurauksena aiheutuu vahinko. Vahingonkorvausvastuu on kaikenikäisillä, tässä on kuitenkin huomioitava kohtuullisuus, huomioiden tekijän ikä, kehitystaso, teon laatu, vahingon tekijä, vahingon kärsijän varallisuus sekä muut olosuhteet. (Vahingonkorvauslaki 412/1974, 2 luku 2 §.) Vahingonkorvausta ei tule käyttää rangaistuksenomaisesti. Vahingonkorvausvastuu ja teosta rangaistuksen antaminen ovat erillään toisistaan ja riippumattomia. Vahingon korvaamisesta koululle voidaan sopia rahamääräisesti, hankkimalla uusi esine, siivoamalla tai korjaamalla aiheutettu vahinko (HE 66/2013 vp, 43–44).

3.3 Ojentamistoimi, kurinpitotoimi vai kurinpitovahingonkorvaus?

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun (2018:16) mukaan ojentamis- tai kurinpitotoimeja ovat kasvatustietoa, jota on käyty läpi edellisessä kappaleessa.

Tämän lisäksi niitä ovat oppilaan määrääminen poistumaan lopputunnin ajaksi sekä jälki-istunto, nämä etenevät lievimmästä ankarimpaan, tässä järjestyksessä. Kurinpitorangaistuksia ovat kirjallinen varoitus sekä erottaminen määräajaksi, tosin on tärkeää huomioida, että perusopetuslaissa näitä kutsutaan kurinpitotoimiksi. (Rikander 2021, 210.) Näiden lisäksi käytössä on turvaamistoimenpiteitä, joita ovat oppilaan opetuksen epääminen jäljellä olevan päivän ajaksi, lisäksi oppilaan tavaroiden tarkistaminen sekä haltuunotto sekä muut turvaamistoimet, kuten kiinnipito. Sekä kurinpitotoimissa että turvaamistoimenpiteissä voi tulla tilanteita, joissa on tärkeää huomioida voimankäyttöön ja hätävarjeluun liittyvät ohjeistukset sekä rajoitukset. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 111). Näitä asioita käsitellessä on tärkeää huomioida, ettei turvaamistoimenpiteitä ole tarkoitus käyttää kurinpitokeinoina. (Rikander 2021, 210.)

Ojentamistoimen ja kurinpitorangaistuksen yhtenä erona on, että kurinpitorangaistuksista tulee antaa kirjallinen hallintopäätös, joka on valituskelpoinen. Näissä jako on ollut eri kirjailijoiden mukaan hieman eri, mutta opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa, jako menee yllä mainitusti. (Rikander 2021, 220; Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 111–112.) Kaikki perusopetuslain 36 §:ssä mainitut kurinpitotoimet tulee kuitenkin kirjata ylös.

Perusopetuslaissa on vuoteen 2022 ollut mainita kaksoisrangaistuksen kiellosta eli *ne bis in idem*-kiellosta, joka on yksi oikeusvaltion periaatteista. Kaksoisrangaistuksen kiello löytyy myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen (63/1999) 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklasta ja aiemmin mainittuna myös perusopetuslain 36 c §, joka on nykyisellään kumottuna. Kaksoisrangaistuksen kiello kieltää samasta asiasta rikoksen kahdesti tutkimisen, syyttämisen sekä rankaisemisen. Tuossa 36 c pykälässä käsiteltiin kurinpitomenettelyn suhdetta vireillä olevaan syytteeseen ja aiemmin kurinpitomenettelyä ei saanut aloittaa, mikäli asiasta oli vireillä syyte. Tämän jälkeen kurinpidon sai aloittaa, jos asiaa ei pidetty rikollisena. Kuitenkin pykälän kumoamisen jälkeen kurinpitotoimen kohdistaminen oppilasta kohtaan, ei enää estä mahdollisen rikoksen arviointia, vaan huomioitavana asiassa on teon kokonaisrangaistus. (Euroopan ihmisoikeussopimus 7. lisäpöytäkirja 4. artikla; Rikander 2021, 211.)

3.3.1 Jälki-istunto

Jälki-istunto on yleisti käytetyin puuttumiskeino perusopetuksessa, vaikkakin sen tehokkuutta ja mielekkyyttä kohtaan on usein esitetty kritiikkiä (SiVM 10/2013 vp, 5). Jälki-istuntoon joutumiseen on oppilaalle kolme syytä. Nämä ovat opetuksen häiritseminen, koulun järjestyssääntöjen rikkominen sekä vilpillinen menettely. Oppilaalle on ennen jälki-istuntoon määräämistä selvennettävä, miksi hän joutuu jälki-istuntoon, tästä on yksilöitävä jälki-istuntoon johtava laiminlyönti tai teko, oppilasta tulee myös kuulla sekä hänelle on annettava muu tarpeellinen selitys tilanteesta. (Perusopetuslaki 36 §; Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 114.) Hallituksen esityksessä on koettu tärkeänä, että jälki-istuntoa kehitetään niin, että se ottaa paremmin huomioon oppilaiden kasvatukselliset tarpeet, sillä se on voitu kokea tehottomana muuttamaan oppilaan käyttäytymistä toivottuun suuntaan (HE 66/2013 vp, 28).

Jälki-istuntoa voidaan määrätä oppilaalle enintään kahden tunnin ajaksi. Tämän aikaraamin sisällä opettaja tai rehtori voivat päättää, paljonko jälki-istuntoa annetaan. Jälki-istunnossa oppilas voidaan määrätä tekemään kirjallisia tai suullisia tehtäviä, jotka tukevat oppilaan kasvatusta, kehitystä ja opetusta. Tehtävien tulee olla oikeassa suhteessa tekoon tai laiminlyöntiin nähden. Näin jälki-istunnolla on myös yleissivistävä vaikutus. Jälki-istunnossa olevan oppilaan voidaan myös määrätä suorittamaan tämä hiljaa. Jälki-istuntoa ei kuitenkaan voida määrätä niin, että se estäisi oppilaan osallistumisen opetukseen tai muuhun koulun toimintaan. (Perusopetuslaki 36 §; Rikander 2021, 210.) Koska jälki-istunnolla rajoitetaan oppilaan liikkumisenvapautta, tämän johdosta jälki-istuntoon voi määrätä vain opettaja tai rehtori (Perusopetusasetus 18 §).

Jälki-istunnossa oppilas voidaan määrätä osallistumaan yhteisöllisyyttä tai osallisuutta edistävään toimintaan, kuten avustaminen erilaisten tapahtumien tai yhteisen toiminnan järjestämisessä. On kuitenkin tärkeää huomioida, että jälki-istunto ei saa missään nimessä toimia työorangaistuksena, joka voi esimerkiksi olla siivousta tai muuta vastaavaa tehtävää. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 114.)

Jälki-istunto tulee kirjata. Alla perusopetuksen käyttämän Wilma-ohjelmiston sivuilta löytyvä lomake jälki-istunnon kirjaamiselle. Lomakkeella eritellään oppilaan perustiedot (kuva 1.), tehty toimenpide ja siihen liittyvät tiedot (kuva 1.), oppilaan kuulemista koskevat tiedot (kuva 2.) sekä itse jälki-istuntoa koskevat tiedot (kuva 2.). (Wilma 2022.)

TÄYTTÖOHJEET

Tällä lomakkeella kirjataan oppilaan jälki-istuntoa koskevat tiedot. Tähdellä merkityt kentät ovat pakollisia.

PERUSTIEDOT

*Opiskelija

Koulu

Luokka

Luokanvalvoja:

--

TOIMENPIDE

Toimenpiteen t...
jälki-istunto

*Toimenpiteen syy

Toimenpiteen määrääjä

*Toimenpiteen määräyspäivä

Kehotusten lkm

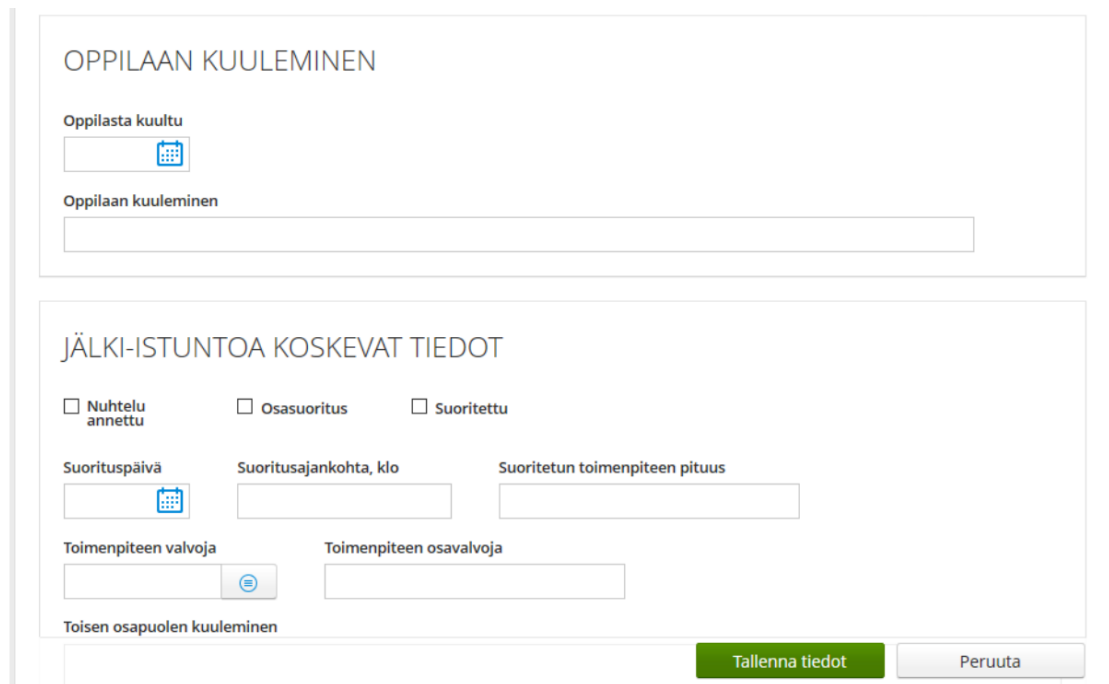
Määrätty suorituspäivä

Määrätty suoritus aika

Määrätty pituus tunteina

Teon tai laiminlyönnin yksilöinti

Kuva 1. Kuvankaappaus Wilma-verkkosivun ohjeesta jälki-istunnon kirjaamiselle (Wilma 2022).

OPPILAAN KUULEMINEN

Oppilasta kuultu

Oppilaan kuuleminen

JÄLKI-ISTUNTOA KOSKEVAT TIEDOT

☐ Nuhtelu annettu ☐ Osasuoritus ☐ Suoritettu

Suorituspäivä Suoritusajankohta, klo Suoritetun toimenpiteen pituus

Toimenpiteen valvoja Toimenpiteen osavalvoja

Toisen osapuolen kuuleminen

Tallenna tiedot Peruuta

Kuva 2. Kuvankaappaus Wilma-verkkosivun ohjeesta jälki-istunnon kirjaamiselle (Wilma 2022).

3.3.2 Oppilaan poistaminen lopputunnin ajaksi

Mikäli oppilas häiritsee opetusta, voidaan hänet määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin tai muun koulun järjestämän tilaisuuden ajaksi luokkahuoneesta tai muusta vastaavasta tilasta (Perusopetuslaki 36 § 2 momentti). Tämä on kasvatuskeskustelun jälkeen toiseksi lievin kurinpitokeino (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 115). Oppilaan poistaminen lopputunnin ajaksi voi olla muun ryhmän kannalta varsin hyvä keino työrauhan palauttamiseksi, mutta poistettavan oppilaan oppiminen tunnin ajalta häiriintyy.

Oppilaan häiriökäyttäytyminen on siis oikeutus oppilaan poistamiselle lopputunnin ajaksi. Opettaja ja rehtori määrittelevät sen, mikä on tilanteessa sellaista häiriintä, joka vaikuttaa muiden oppilaiden oikeutta opetukseen. Koska häiriö on käsitteenä subjektiivinen vaikuttaa sen arviointiin muun muassa, kouluaine, opetustila, tilan muut henkilöt sekä myös opettajan suhtautuminen erilaisiin häiriöihin. Voidaan pohtia, kuinka erilaisia häiriötilanteet voivat olla englannin kuuntelutetävän aikana, verrattaessa liikuntatuntiin. (Rikander 2021, 201)

Vaikka oppilas poistetaan lopputunnin ajaksi, tulee häntä valvoa ja asiasta on ilmoitettava huoltajalle (Perusopetuslaki 36 a § ja 36 h §). Asia tulee myös kirjata. Oppilasta ei siis saa jättää valvomatta, vaikka hän ei enää tunnille osallistu. Mikäli oppilas ei suostu poistumaan vapaaehtoisesti, voidaan hänet poistaa mahdollisia voimakeinoja käyttäen, voimakeinojen käytöstä käydään tarkemmin jäljempänä tässä opinnäytetyössä.

3.3.3 Kirjallinen varoitus

Oppilaalle, joka menettelee vilpillisesti, rikkoo koulun järjestystä tai aiheuttaa häiriötä käyttäytymisellään, voidaan antaa kirjallinen varoitus (Perusopetuslaki 36 § 1 mom.). Kirjallinen varoitus on toinen aiemmin mainituista kurinpitorangaistuksista ja tarvitsee viranomaispäätöksen, joten tämä vaikuttaa siihen, miten kirjallinen varoitus voidaan antaa oppilaalle.

Jotta oppilaalle voidaan antaa kirjallinen varoitus hänen toiminnastaan, on huomioitava useampi asia. Kirjallista varoitusta ei voi antaa kuka tahansa opetushenkilökunnasta, vaan kirjallisesta varoituksesta päättää opetuksen järjestäjän monijäseninen toimielin tai koulun rehtori, mikäli opetuksen järjestäjä on niin päättänyt. Kun harkitaan kirjallisen varoituksen antamista, tulee ottaa huomioon oppilaan ikä ja kehitystaso sekä teon laatu. (Perusopetuslaki 36 a § 1 mom.)

Kirjallisen varoituksen antaminen edellyttää myös usein vakavampaa rikkomusta tai teon toistuvuutta.

Sekä oppilasta, että oppilaan huoltajaa on kuultava, ennen kuin kirjallinen varoitus voidaan antaa. Oppilaalle on myös yksilöitävä se teko tai laiminlyönti, joka johtaa kirjalliseen varoitukseen, tapauksesta on myös hankittava tarpeellinen selvitys (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.) Helsingin hallinto-oikeuden tapauksessa (08.07.2011/0784/2) koulun rehtori oli antanut oppilaalle A kirjallisen varoituksen teräaseella uhkaamisesta. Oppilas oli koulussa tapahtuneen nujakoinnin seurauksena viiltänyt toista oppilasta B käteen teräaseella, jonka seurauksena toiselle oppilaalle oli tullut käteen viiltahaava. Tapauksessa rehtori oli kuullut paikan päällä olijoita, mutta oppilas A ei ollut suostunut keskustelemaan tapahtuneesta. Oppilaan A huoltajaa oli kuultu tapauksesta useampaan kertaan. Hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että koska huoltajalle

ei ollut annettu kirjallista selvitystä, häntä ei ollut kuultu hallintolain 34 §:n mukaisesti. Hallinto-oikeus katsoi myös, että tilanteessa ollutta oppilasta ei ollut kuultu perusopetuslain 36 §:n mukaisesti tapauksessa ollenkaan ja näin rehtorin päätös kirjallisesta varoituksesta kumottiin. (HAO 08.07.2011/0782/2; Hallintolaki 34 §; Perusopetuslaki 36 §.)

Kirjallisesta varoituksesta tulee antaa kirjallinen hallintopäätös, joka on valituskelpoinen. Päätökseen tulee liittää valitusosoitus (Muutoksenhakuohjemallit varhaiskasvatuksen, opetuksen... 2022). Kirjallisesta varoituksesta annetusta päätöksestä voidaan valittaa hallintotuomioistuimeen. Muutoksenhaussa sovelletaan lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019), jollei perusopetuslaissa säädetä toisin. (Perusopetuslaki 42 a §.) Perusopetuslakiin vuonna 2022 tullessa muutoksessa poistettiin erillinen listaus niistä asioista, joista voidaan valittaa hallinto-oikeuteen ja nykyisin tältä osin sovelletaan lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. (Muutoksenhakuohjemallit varhaiskasvatuksen, opetuksen... 2022.)

3.3.4 Määräaikainen erottaminen

Määräaikainen erottaminen on erittäin harvinainen toimi kouluilla ja vaikuttaa eniten oppilaaseen. Mikäli oppilaan rikkomus on kertaluontoisesti vakava tai oppilas jatkaa häiriökäyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen jälkeen, voidaan oppilas erottaa korkeintaan kolmen kuukauden ajaksi (Perusopetuslaki 36 §). Koska määräaikainen erottaminen on kurinpitorangeistus, tulee oppilaalle määritellä teko tai laiminlyönti, joka on johtanut rangaistukseen. Tämän lisäksi samalla tavalla kuin kirjallisessa varoituksessa tulee sekä oppilaalle, että huoltajalle antaa mahdollisuus tulla kuulluksi. Myös määräaikaisesta erottamisesta tulee antaa kirjallinen päätös, joka on valituskelpoinen, ja josta voidaan valittaa hallinto-oikeuteen hallintovalituksella. (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.)

Määräaikaisesta erottamisesta voi päättää vain opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin, käytännössä hallituksen esityksen mukaisesti tämä olisi koulun johtokunta tai asianomainen lautakunta. Pelkästään rehtori ei voi siis

päättää oppilaan määräaikaisesta erottamisesta. (HE 66/2013 vp, 46; Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.) Yleisesti myös sosiaalihuolto tulee myös olla edustettuna, kun käsitellään oppilaan erottamista koskevaa asiaa, ellei asiaa sosiaalihuollosta vastaava toimielin poikkeuksellisesti näe tätä selkeästi tarpeettomaksi (Lastensuojelulaki 417/2007, 24 §).

Koska määräaikainen erottaminen on toimenä hyvin järkeä, vakavin kurinpidollinen seuraamus, ei määräaikaista erottamista koskevaa päätöstä voida pääsääntöisesti toimeenpanna, ennen kuin asia on saanut lainvoiman eli kun päätökseen ei voida enää hakea muutosta. Kuitenkin mikäli oppilas on käyttäytynyt tilanteessa erityisen väkivaltaisesti tai uhkaavasti ja niin, että muiden turvallisuus on merkittävästi vaarantunut tai on erittäin mahdollista, että tällainen käyttäytyminen toistuu, voidaan määräaikainen erottaminen panna täytäntöön, ilman lainvoimaa. (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.)

Erottamisen ajaksi oppilaalle on laadittava opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan oppilaan opetus pystytään toteuttamaan ja hänen oppimistaan seuraamaan. Käytännössä opetus tulee siis järjestää oppilaalle, mutta muualla kuin hänen omassa koulussaan. Määräaikainen erottaminen ei siis katkaise oppilaan oppivelvollisuutta ja hänellä on myös oikeus käyttää oppilashuollon palveluita. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16, 115.)

Helsingin sanomien artikkelissa huomioitiin, että erottaminen on toimenpiteenä kouluissa hyvin poikkeuksellinen, esimerkiksi Tampereella oppilas on erotettu ennen vuotta 2023, peruskoulusta vuonna 2011. THL:n keräämien tietojen mukaan vuosina 2020–2021 55 koulusta Suomessa erotettiin oppilas. (Freyborg 2023.)

3.4 Turvaamistoimet

Perusopetuslakiin on kirjattu turvaamistoimenpiteitä, jotka mahdollistavat työrauhan häiriötilanteiden katkaisun mahdollisimman neutraalisti. Turvaamistoimista oppilaaseen vaikuttavin on oppilaan poistaminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, tämän lisäksi vähemmän vaikuttavia turvaamistoimia ovat tavaroiden tarkastus ja haltuunotto sekä kiinnipito. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16,

118.) Niin kurinpitotilanteissa, mutta etenkin turvaamistoimissa, saattaa tulla mahdollisuus voimakeinojen käytölle, jotta työrauha saadaan palautettua. Voimakeinojen käytöstä tärkeää on huomioida se, että niiden tulee olla aina viimesijaisin keino tilanteen rauhoittamiselle.

Turvaamistoimiin liittyvissä kappaleissa käydään tarkemmin läpi oppilaan poistamista sekä tavaroiden tarkastusta ja haltuunottoa. Koululla on velvollisuus puuttua oppilaan väkivaltaiseen käytökseen ja yksi ja viimeisin näistä toimista voi olla kiinnipito. Tärkeää on kuitenkin huomioida koulun vastuu näissä kaikissa tilanteissa, mutta etenkin kun oppilasta joudutaan fyysisesti rajoittamaan.

3.4.1 Opetuksen epääminen jäljellä olevan koulupäivän ajaksi

Perusopetuslain mukaan oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan kieltää loppupäivän ajaksi rehtorin toimesta, mikäli on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai koulussa työskentelevän henkilön turvallisuus vaarantuu oppilaan aiheuttaman väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen takia tai opetuksesta tulee haastavaa tämän oppilaan häiriökäyttäytymisestä johtuen. (Perusopetuslaki 36 §.) Aluehallintoviraston käsityksen mukaan vaarantavina tekijöinä voidaan pitää myös henkistä hyvinvointia vaarantavat seikat (ESAVI/8518/06.06.01/2010). Näistä samoista syistä voidaan oppilaan opetus evätä seuraavankin koulupäivän ajaksi, mikäli perusopetuksen järjestäjä kokee sen tarpeellisenä, jotta saadaan suunniteltua oppilaalle turvallinen kouluun paluu ja taattua hänelle tarvittava oppilashuolto tilanteessa. (Perusopetuslaki 36 § 3 mom.)

Opetuksen epääminen jäljellä olevan työpäivän on poikkeuksellinen tilanne, jota tulee käyttää vain turvaamistoimenpiteenä eikä ollenkaan kurinpitotoimena. Epääminen vaatii ilmoituksen niin oppilaan huoltajalle, kuin koulun sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Tämän lisäksi syyt ja seuraukset oppilaan opetuksen epäämiselle tulee kirjata. (Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa 2024.) Oppilasta ei voi jättää valvomatta opetuksesta epäämisen jälkeen. Huoltaja voi tässä tilanteessa tulla hakemaan oppilaan koulusta tai antaa luvan päästää oppilas omatoimisesti kotiin (Luoma & Puustjärvi 2019, 118).

3.4.2 Oikeus tarkastaa tavaroita ja haltuunotto

Koska oppilaan on kiellettyä tuoda kouluun tai pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, joka on laissa kielletty, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa tai jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä, voidaan oppilaan tavarat, säilytystilat tai vaatteet päällisin puolin tarkastaa, mikäli oppilas kieltäytyy luovuttamasta tällaista esinettä tai asiaa tai ei luotettavasti osoita, että hänellä ei ole asiaa hallussaan (Perusopetuslaki 36 e §). Tällaisissa tarkastustilanteissa esineen tai asian hallussapidon tulee olla ilmeistä eli epäilyksen perusteella tulee olla konkreettinen tosi-seikka, kuten opettajan tai rehtorin näköhavainto tämän lisäksi, oppilaan tai toisen viranomaisen ilmoitus. Tarkastukseen ei tule ryhtyä luulon tai varmuuden vuoksi. Näitä edellä mainittuja kiellettyjä esineitä tai aineita voivat olla muun muassa erilaiset aseet (veitset ja ampuma-aseet), päihteet (huumausaineet) sekä esimerkiksi erilaiset voimakkaat laserosoittimet. (Rikander 2021, 208)

Kielletyt esineet ja aineet sekä ne esineet tai aineet, jotka häiritsevät opetusta, voidaan myös haltuun ottaa opettajan tai rehtorin toimesta. Mikäli haltuunoton tapahtuessa oppilas käyttää vastarintaa, on opettajalla tai rehtorilla oikeus käyttää voimakeinoja tilanteen ratkaisuun. Oikeus käyttää näitä välttämättömiä voimakeinoja koskee vain oppilaan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantaviin esineisiin tai aineisiin tai niihin esineisiin tai aineisiin, joita voidaan käyttää opetuksen häiritsemiseen. (Perusopetuslaki 36 d §.) Esimerkiksi tupakkatuotteet tai alkoholi eivät ole tällaisia vaaralliseksi luettuja aineita, joita voidaan ottaa oppilaalta haltuun voimakeinoin.

Kun oppilasta tarkastetaan tai häneltä otetaan haltuun esine, on tärkeää huomioida, että tilanteessa kajotaan hänen omaisuudensuojaansa, yksityisyydensuojaan sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Haltuunotto ja tarkastaminen tulee tehdä mahdollisimman turvallisesti ja sen on oltava välttämätöntä koulurauhan turvaamiseksi. (Perusopetuslaki 36 f §.) Tarkastaminen saa tapahtua vain päällisin puolin eli päällä olevien vaatteiden käsin koskettamista, ei vaatteiden ja ihon väliin. Tarkastajan tulee olla samaa sukupuolta oppilaan kanssa ja paikalla tulee olla todistamassa toinen henkilökuntaan kuuluva henkilö (Rikander 2021, 209).

1.1.2014 opettajille ja rehtoreille tuli oikeus tarkistaa oppilaan tavarat sekä ottaa niitä haltuun, kun aiemmin oppilaalta sai vain pyytää kiellettyä esinettä tai asiaa takaisin. Hallituksen esityksen (HE 66/2013 vp, 44) mukaan nämä lisääntyneet mahdollisuudet koulurauhan turvaamiseksi, eivät aseta opettajille ja rehtoreille toimintavelvollisuutta, mutta mahdollisuuden toimia, mikäli hän arvioi tarkastamisen tai haltuunoton olevan tilanteessa välttämätön turvallisuuden takaamiseksi. Näitä tilanteita varten henkilökuntaa tulee myös kouluttaa ja ohjeistaa toimenpiteiden käytössä. (HE 66/2013 vp, 47–48.) Haltuunotto tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle mahdollisimman pian (Rikander 2021, 208).

Oppilaiden kännyköiden käyttö oppituntien aikana on herättänyt paljon keskustelua viime aikoina ympäri Suomen koulujen. Kännyköiden ja mobiililaitteiden käyttö aiheuttaa häiriötä oppitunneilla ja niiden väärinkäytöstä on huomattavaa haittaa oppilaiden oppimiseen. Apulaisoikeusasiamiehellä on ollut vuonna 2020 ratkaistavana kännyköiden haltuunottoon liittyvä tapaus (EOAK/4941/2019). Tapauksessa kantelija kertoi, että puhelimet kerätään oppilailta pois tunnin ajaksi ja mikäli puhelin näkyy ruokailun aikana, se kerätään pois loppupäivän ajaksi. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että haltuunotto ei ollut perusopetuslain 36 d §: mukainen, sillä puhelin ei ole rinnastettavissa vaaralliseen esineeseen ja koulujen tulisi käyttää lievempiä ja vähemmän perusoikeuksia rajoitettuja keinoja ennen oppilaan omaisuuden haltuunottoa. Ja tällöin puhelinten haltuunotolle ei ollut laillista perustetta. (EOAK/4941/2019, 10-12.)

Uuteen hallitusohjelmaan on kirjattu tarve lainsäädännön muutokselle juuri häiritsevään mobiililaitteiden käyttöön kouluissa. Nykyisellään kännykän käyttöä saa kieltää kouluissa ja vasta kun käyttö on häiritsevää, voidaan puhelin ottaa oppilaalta pois, tämä oikeus tuli vuonna 2014 voimaan tullessa työrauhapaketissa. Uusi tiukempi lainsäädäntö toisi sekä oppilaille että opettajille selvemmin ja tiukemmin esille sen, että puhelinta ei tarvita eikä sitä tarvitse käyttää oppitunneilla ja puhelimet voisi olla mahdollista kerätä pois tuntien ajaksi. Nykyisellään puhelimia ei saa etukäteen kerätä pois, niin kuin yllä esitelty apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu osoittaa, vaikkakin puhelinten vaikutus työrauhaan on suuri. (Jäppinen 2023.)

Häirintää aiheuttanut haltuun otettu esine tulee palauttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden jälkeen, mikäli taas esine tai aine kuuluu kiellettyjen listalle, tulee tämä luovuttaa oppilaan huoltajalle tai lailliselle edustajalle työpäivän päätteeksi. Ne kielletyt esineet tai aineet, joita huoltajalla ei ole oikeutta pitää hallussa tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Näitä ovat muun muassa huumausaineet, ampuma-aseet, patruunat sekä erilaiset ammukset. Haltuun otetut esineet ja aineet tulee säilyttää huolellisesti ja mikäli huoltaja ei tule niitä kolmen kuukauden kuluessa noutamaan, voi ne hävittää. Sekä esineiden ja aineiden luovutus että hävitys tulee kirjata. (Rikander 2021, 209.)

3.4.3 Kiinnipito ja fyysinen rajoittaminen

Kiinnipito on yksi oppilaan fyysisen rajoittamisen muodoista ja se on yksi turvaamistoimenpiteistä. Tämä oppilaan fyysinen rajoittaminen voi tulla kyseeseen vasta, kun hän on vaaraksi itselleen, muille henkilöille tai omaisuudelle, joten tällöin kiinnipito on viimesijaisin keino turvata tilanne. Fyysistä rajoittamista ei saa missään tapauksessa käyttää kurinpitokeinona, vaan sen tulee nimeen omaan olla vain turvaamistoimenpide. (Oppilaan fyysinen rajoittaminen perusopetuksessa 2023.)

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan (EOAK/3176/2020) todennut, että perusopetuslaissa on määrätty tietyt toimenpiteet, jolloin oppilaaseen voidaan kohdistaa voimakeinoja. Nämä ovat, kun oppilas poistetaan luokasta tai häneltä otetaan haltuun aine tai esine, ja oppilas tekee näissä tilanteissa vastarintaa. Tässä tapauksessa erityisen tuen vaativaa oppilasta oli useaan otteeseen pidetty kiinni, jotta hänet saataisiin rauhoitettua, eikä tällaisesta menettelystä ole säädetty perusopetuslaissa. Koska kiinnipito on henkilön perusoikeuksien rajoittamista, ei sitä voi tehdä ilman lain perustaa, perusopetuslaissa ei ole mainintaa kiinnipitämisestä. Tämän takia kiinnipitotilanteita tulisi olla kouluissa vain hätävarjelu- tai pakkotilan tilanteissa. (EOAK/3176/2020, 8.)

Kuten myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies totesi, saa fyysistä rajoittamista tapahtua vain hätävarjeluna tai pakkotilassa, jotka ovat mainittu rikoslain (39/1889) 4 luvun 4 ja 5 §:ssä. Kiinnipitoon ei voida ryhtyä, mikäli oppilas toimii tottelemattomasti, tekee passiivista vastarintaa, uhkailee sanallisesti tai käyttää

loukkaava kieltä, eikä kiinnipitoon saa provosoida oppilasta. (Oppilaan fyysinen rajoittaminen perusopetuksessa 2023.)

3.4.4 Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö on aina viimesijainen puuttumiskeino työrauhan turvaamistilanteissa ja voimakeinojen käyttö on poikkeustilanne. Perusopetuslain 36 b §:ssä sallitaan voimakeinojen käyttö tilanteissa, joissa oppilas tulee poistaa luokahuoneesta tai muusta koulun tilasta tai tapahtumasta ja oppilas tekee tilanteessa vastarintaa poistumiselle. Perusopetuslain 36 d §:ssä sallitaan voimakeinojen käyttö, kun oppilaalta tulee ottaa haltuun kielletty esine tai sellainen esine tai aine, jolla häiritään opetusta tai muiden oppimista. Voimakeinojen käytön taustalla on siis palauttaa työrauha, jonka vuoksi oppilas on määrätty poistumaan tai vaarallinen esine tai aine on saatava opettajan haltuun (Rikander 2021, 202).

Näissä perusopetuslaissa mainituissa tilanteissa voimakeinojen käyttö on sallittua vain rehtorin tai opettajan toimesta. Tämäkin siitä syystä, että voimakeinojen käyttö rajoittaa oppilaan oikeutta fyysiseen koskemattomuuteen. Hätävarjelutilanteissa eli oikeudettoman hyökkäyksen jo alettua, myös muulla henkilökunnalla on oikeus käyttää voimakeinoja. (Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa n.d.) Hätävarjelutilanne tarkoittaa sitä, että tarpeellinen puolustusteko on oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi sallittu, jollei teko ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioituna suhteellisena, kun huomioidaan olosuhteet, hyökkäyksen laatu sekä puolustautujan sekä hyökkääjän henkilö (Rikoslaki 4 luku 4 §).

Kun opetusta häiritsevää tai turvallisuutta vaarantavaa oppilasta joudutaan poistamaan, on käytännössä katsoen kyse pakkotilasta, sillä jo tapahtuneeseen on välttämätöntä reagoida tällaisissa tilanteissa (Mahkonen 2017, 162). Teko on pakkotilassa tehtynä tekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, huomioiden pelastettava etu vahinko, haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä ja muut vastaavat olosuhteet (Rikoslaki 4 luku 5 §).

Voimakeinoja käytettäessä tulisi huomioida useampia asioita. Näitä ovat muun muassa mahdollisimman lievän voimakeinon käyttö (suhteutettuna tilanteeseen),

todistajien läsnäolon varmistaminen, tapahtuman kulun ylös kirjaaminen ja tapahtumasta ilmoittaminen rehtorille ja tämän jälkeen oppilaan huoltajille. On myös tärkeää huomioida, että mitään voimankäyttövälineitä ei saa käyttää. Koska tällaisista koulukonflikteista pahoinpitelysyytteiden nostamisen kynnyks on matala, tulee opettajan tai rehtorin huomioida oma käyttäytymisensä tilanteessa ja pyrkiä säilyttämään malttinsa tai vaihtoehtoisesti saada tilanteeseen toinen aikuinen tilalleen. (Mahkonen 2017, 162–163; Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa n.d.)

Opettajan tai rehtorin on siis tilanteessa käytettävä laillisuusarviointia, joka on voimakeinoja käytettäessä kolmiportainen. Ensiksi tulee arvioida, onko taustalla oleva tehtävä lainvoimainen eli perustuiko tehtävä esimerkiksi perusopetuslain 36 b ja d pykälien säännöksiin. Mikäli tehtävä oli lainvoimainen, tulee arvioida voimakeinojen tarpeellisuutta sekä puolustettavuutta eli onko voimakeinojen käyttö ollut tarkoituksenmukaista ja onko niitä käytettäessä huomioitu oppilaan ikä, tilanteen uhkaavuus, vastarinta sekä kokonaisarviointi. (Rikander 2021, 202.)

On tärkeää huomioida, että liiallisesta voimankäytöstä voi seurata rikostuomio ja pahoinpitelysyytteiden nostamiskynnyks on usein hyvin matala. Koska opettajista tehdyt rikosilmoitukset ovat virallisen syytteen alaisia, joutuu poliisi ne tutkimaan. (Kauta 2022.) Tekijä saattaa kuitenkin olla rangaistusvastuusta vapaa, jos voimakeinoja käytettäessä on ylitetty kohtuullisuuden raja. Tämä voi tapahtua silloin, kun voimakeinojen käyttäjällä, ottaen huomioon hänen asemansa, koulutuksensa, tehtävän tärkeys ja tilanteen yllätyksellisyys, ei ole tilanteessa voitu vaatia muunlaista suhtautumista. (Mahkonen 2017, 165.)

4 PERUSOPETUKSEN HENKILÖSTÖN VELVOLLISUUDET KURINPITO-TOIMIEN YHTEYDESSÄ

4.1 Oppilashuolto kurinpidon yhteydessä

Oppilashuolto tarkoittaa oppilaan hyvän oppimisen, psyykkisen, fyysisen sekä sosiaalisen terveyden edistämistä ja ylläpitoa sekä sellaista toimintaa kouluissa, joka edistää näitä. Oppilashuoltoon kuuluu opetuksen järjestäjän hyväksynnän mukainen opiskeluhuolto sekä oppilashuollon palvelut, kuten kouluterveydenhuolto, psykologi sekä kuraattori. Näitä voidaan toteuttaa ennalta ehkäisevästi koko koulun kannalta tai yksilöllisesti oppilaan tarpeiden mukaisesti. Myös oppilashuollossa on tärkeää huomioida lapsen edun ensisijaisuus. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §.) Ennaltaehkäisevä oppilashuolto on yhteisöllistä eli kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien yhteinen tehtävä. Yksilöllinen oppilashuolto taas sisältää yllä mainitut kouluterveydenhuollon, kuraattorin ja psykologin palvelut sekä mahdollisuuden monialaiseen yksilökohtaiseen oppilashuoltoon, monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Perusopetuslain 36 h §:ssä määrätään, että opetuksen järjestäjän on huolehdittava oppilaan oppilashuollosta eri kurinpitotoimien yhteydessä sekä, kun oppilaalta on evätty opetus jäljellä olevan työpäivän ja mahdollisesti seuraavan päivän ajaksi (Perusopetuslaki 36 h §). Kun oppilas määrätään poistumaan, hänelle annetaan kirjallinen varoitus tai hänet erotetaan määräaikaaisesti, on oppilaalle tarjottava tarvittava oppilashuolto. Jos oppilaan opetus on evätty, tulee hänelle tarjota oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa. Nämä oppilashuollon palvelut tulee järjestää lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjä tarjoaa sopivat tilat. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Oppilashuollon suunnitelman tulee sisältää suunnitelmat oppilaan suojaamiseen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, niiden esiintyvyyttä tulee seurata sekä toimenpiteet ongelmatilanteisiin puuttumiseksi tulee kuvata ja tähän liittyvä jälki-seuranta kuuluu suunnitelmaan myös (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

4.2 Kurinpidollisten toimien seuraaminen

Kasvatuskeskustelun, kurinpitokeinojen sekä turvaamistoimenpiteiden käyttöä ja kehittymistä tulee seurata opetuksen järjestäjän taholta (Perusopetuslaki 36 i §). Koska kurinpito- ja turvaamistoimien käytöstä tulee laatia suunnitelmat opetus-suunnitelman yhteydessä, tulee myös suunnitelman toteutumista ja toiminnan yhdenmukaisuutta seurata ja kehittää tarpeen tullessa, niin paikallisesti, kuin valtakunnallisestikin. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjää tekemään suunnitelman kurinpitokeinojen käytöstä opetussuunnitelman yhteydessä. Suunnitelman tulee ohjeistaa henkilökuntaa siitä, miten kurinpidollisia keinoja käytetään ja mitä menettelytapoja niihin liittyy. Tämä yhteinen suunnitelma varmistaa kurinpitokeinojen käytön laillisuuden, yhdenmukaisuuden sekä yhdenvertaisuuden. Tämä suunnitelma myös osaltaan tukee koulun järjestyssääntöjen laatimista, jotta nekin ovat lainmukaisia. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

On tärkeää huomioida, että kurinpidollisten toimien säännöistä tulisi kaikkien koulun henkilökunnan pitää kiinni, sillä muuten niiden henkilökunnan jäsenten työ vaikeutuu entisestään, jos kaikki eivät pidä kiinni yhdessä sovituista säännöistä (Kurttila 2016).

5 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖTAHO, LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

5.1 Yhteistyötaho ja lähtökohdat

Tämän opinnäytetyön yhteistyötahona toimii Jyväskylän kaupungin perusopetus. Kaupungin perusopetuspalveluihin kuuluvat perusopetusta antavat koulut sekä kouluun liittyvät aamu- ja iltapäiväkerotoiminta. Perusopetuspalveluihin kuuluvia perusopetusta antavia kaupungin kouluja Jyväskylässä on lähes neljäkymmentä ja tämän lisäksi kaupungilla on erityiskouluja sekä perusopetuspalveluiden ulkopuolisia kouluja.

Tätä toiminnallista opinnäytetyötä lähdettiin toteuttamaan yhteistyössä, sillä Jyväskylän kaupungin perusopetus koki, että aiheena tämä opinnäytetyö tulisi palvelemaan koulujen arkea. Kaikki mikä voi auttaa koulujen henkilökuntaa arjen haastavissa tilanteissa otetaan mieluisasti vastaan. Kouluarjen kiireessä opettajat sekä rehtorit eivät välttämättä ehdi heti huomioimaan tai heillä ei ole pohjalla tietoa siitä, mitä tulisi ottaa huomioon kurinpito- ja turvaamistoimia määrättäessä. Perusopetuksen ollessa jatkuvassa muutoksessa, ei henkilökunnan lain tuntemuksen tärkeyttä voida liioitella, jotta työrauha saadaan säilytettyä niin koulujen oppilailla kuin henkilökunnallakin.

5.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöistä ja tavoittelee ammatillisesti käytännön toiminnan muun muassa ohjaamista, opastamista sekä toiminnan järjestämistä. Se voi olla ohje, ohjeistus tai opastus, ammatillisen alan mukaan. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee yhdistyä käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.) Huoneentaulu sopii tuotoksena eli produktina näihin yllä mainittuihin teemoihin, sillä se toimii ohjeen tapaisesti ja ohjeistaa sekä opastaa perusopetuksen henkilökuntaa kurinpitotoimista sekä siitä, mitä tulee huomioida toimien yhteydessä.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportti on tekstimuotoinen ja selventää sitä, mitä, miksi ja miten olet tekstin ja produktin tuottanut, millainen työprosessi työssä on

ollut sekä se millaisiin johtopäätöksiin olet tekstissä tullut. Toiminnallisessa opin-
näytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä, mikäli se
paisuttaa työn määrää kohtuuttomasti. Lopuksi on tärkeää myös arvioida omaa
prosessia, oppimista sekä tuotosta. Produktin tekstissä tulee puhutella kohderyh-
mää. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Itse koen, että raportin lainopillinen tietope-
rusta ja sen kautta tekstin rakentaminen ja produktin tuottaminen olisivat riittävät
tämän työn sisällön kannalta. Toki on huomioitavaa, että tätä työtä tehtiin yhteis-
työssä Jyväskylän kaupungin perusopetuksen edustajan kanssa ja sitä kautta
työtä kehitettiin eteenpäin konsultaation välityksellä.

5.3 Huoneentaulun suunnittelu ja toteutus

Huoneentaulut ovat yleisesti hyödyttäviä ja niitä voidaan käyttää pois sulkematta
mitään ammattialoja tai organisaatioita. Ne toimivat yleisesti sosiaalisissa tiloissa
tai sähköisesti muistuttajina sekä informaation levittäjinä. Alkuun tämän opinnäy-
tetyön produktiksi suunniteltiin käsikirjaa, mutta melko nopeasti tajuttiin, että kä-
sikirja saattaisi jäädä opettajien ja rehtoreiden hektisessä arjessa käyttämättä.
Koenkin, että huoneentaulu on arjessa helpommin hyödynnettävissä ja sille oike-
asti löytyykin käyttöä.

Huoneentaulujen koko vaihtelee, mutta usein printattuna ne esitetään A3-muo-
dossa ja sähköisesti riippuen huoneentaulusta, jotta luettavuus säilyy hyvänä
huoneentaulun sisällössä. Yhteistyössä kaupungin edustajan kanssa päätimme
tehdä huoneentaulusta mahdollisimman tiiviin ja huoneentaulun taulukkomuo-
toon. Tiiviimpi paketti palvelee parhaiten koulujen arkea. Huoneentaulun otsik-
kona on ”Perusopetuksen kurinpito- ja turvaamistoimet”. Otsikon alle lisäsin teks-
tiksi: ”Kurinpito- ja turvaamistoimia määrätessä tulee aina ottaa huomioon oppi-
laan ikä, kehitystaso sekä teon laatu.”, jotta sitä ei tarvitse erikseen mainita jokai-
sessa kohdassa, sillä se liittyy kaikkiin taulukon sarakkeisiin. Taulukon sarakkeet
otsikoin samassa järjestyksessä, kun ne ovat tässä opinnäytetyössä. Ylhäällä ku-
rinpitotoimet; kasvatust keskustelu, jälki-istunto, oppilaan poistaminen lopputunnin
ajaksi, kirjallinen varoitus sekä määräaikainen erottaminen. Alhaalla ovat turvaa-
mistoimet; oikeus tarkastaa tavaroita ja haltuunotto, oppilaan poistaminen jäljellä
olevan päivän ajaksi sekä seuraavaksi työpäiväksi sekä kiinnipito ja voimakeino-
jen käyttö.

Lähdin toteuttamaan huoneentaulua Canva-verkkosivun avulla, sillä sivustolta löytyy laaja valikoima valmiita pohjia, esimerkiksi juuri huoneentauluihin tai vastaaviin. Päädyin pohjaan, joka on mahdollisimman selkeä ja sisältää taulukkomuodossa kahdeksan saraketta, joihin sain mahtumaan tärkeimmät tiedot sekä kurinpitotoimista että turvaamistoimenpiteistä. Huoneentaulun väriksi valitsin tummansinisen sekä vaaleamman sinisen, sillä Jyväskylän kaupungin aineistojen värimaailmassa toistuvat nämä värit. Otsikot kirjoitin valkoisella, sillä ne erottuvat otsikkokoossa valkoisena vielä hyvin, mutta tekstit tein mustalla, jotta ne ovat selkeästi luettavissa.

Jouduin huoneentaulua tehdessä pohtimaan paljon, mitä kaikkea huoneentauluun on hyvä sisällyttää ja mikä taas on niin sanotusti ylimääräistä taulussa. Pyrin sisällyttämään huoneentauluun mielestäni tärkeimmät asiat. Niiden lisäksi päädyimme siihen, että huoneentauluun lisätään ne kohdat perusopetuslaista, jotka kuuluvat kurinpito- ja turvaamistoimiin. Lisäsin jokaiseen taulukon sarakkeeseen, juuri siihen kohtaan kuuluvat lainkohdat. Tähän päädyttiin, sillä minä ja yhteyshenkilöni koimme, että mikäli huoneentauluun lisätään nykyistä enemmän informaatiota, olisi sitä jo liikaa ja huoneentaulun selkeys kärsisi. Nyt huoneentaulussa onkin kirjattuna vain keskeisimmät asiat ja tarkemmat tiedot kohdista löytyvät perusopetuslaista. Tämä myös takaa ääritilanteissa sen, että opetuksen järjestäjä ei nojaa tomissaan vain tähän taulukkoon, vaan lakiin.

6 POHDINTA

Perusopetus laki määrää turvallisesta oppimisympäristöstä kouluissa. Vaikkakin turvallinen oppimisympäristö ja työrauhan turvaaminen on monilta osin lainsäädäntöön nojaavaa, on tärkeää myös muistaa ne asiat, joita lainsäädäntö ei tuo esille. On tärkeää inhimillistää haastava tilanne ja pyrkiä luomaan myös häiriötä aiheuttavalle oppilaalle mahdollisimman turvallinen tila. Tutkimuskysymyksenäni käsittelin sitä, mitkä kurinpitokeinot ovat perusopetuksen henkilökunnan käytössä ja kuinka niitä voidaan arjessa soveltaa. Näiden perusteella tutkin laajalti eri kurinpito- ja turvaamistoimia sekä niiden lainsäädännöllistä perustaa ja muutoksia. Samalla tutkin mitä kaikkea etenkin opettajien sekä rehtoreiden tulee ottaa huomioon kurinpitotoimien yhteydessä, jotta koko koulun turvallisuus ja työrauha saadaan turvattua. Samalla kuitenkin huomasin, että lainsäädäntö määrittelee vain tietyt osa-alueet perusopetuksen työrauhan turvaamisessa ja monet arkipäiväiset asiat, kuten oppilaan huomauttaminen tai puhuttelu, eivät sisälly perusopetuslakiin. En myöskään koe, että näin pitäisi olla, sillä nämä eivät kuitenkaan toimi rangaistuksenomaisesti.

Kurinpito- ja turvaamistoimissa tärkeää on niin oppilaan kuin oppilaan huoltajankin kuuleminen, sillä on tarpeen saada riittävä selitys sille, miksi tekemiseen tai laiminlyöntiin päädyttiin. Myös oppilaan ja huoltajan on tarpeen saada riittävä selvitys siitä, miksi johtopäätökseen eli kurinpito- tai turvaamistoimeen päädyttiin. Tämä vaatii avointa kommunikaatiota koulun sekä huoltajien välillä ja se tuo myös paremmin esille oppilaan tilanteen yleisesti ja tuo esille lapsen edun.

Koen, että vaikka aiheena tutkimuskysymys on laaja, sain tuotua esille löytämäni tärkeimmät asiat ja luotua niistä johdonmukaisen kokonaisuuden niin raportissa, kuin huoneentaulussakin. Hyvä kysymyksenasettelu myös helpotti kirjoittamista, sillä jokaiseen sisällysluettelon pääotsikkoon olin keksinyt oman tutkimuskysymyksen. Koska kurinpito- ja turvaamistoimenpiteelliset tilanteet ovat monimutkaisia ja tasapainottelu niiden kanssa saattaa tuntua vaikealta, toivon, että huoneentaulu tuo selkeyttä niiden käyttöön ja siihen, mitä tulee huomioida niitä käytettäessä. Huoneentaulusta tuli toiveiden mukaisesti tiivis ja selkeä.

Joillekin oppilaille kurinpito- ja turvaamistoimenpiteet, esimerkiksi opetuksen epäminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, voivat lisätä ongelmaa, sillä niiden avulla oppilas löytää keinon päästä pois haastavasta tilanteesta. Näissä tilanteissa onkin tärkeää pyrkiä pohtimaan, olisiko muunlainen vastaava keino toimivampi tilanteessa ja pitäisikö mahdollisesti perusopetuslakia päivittää nämäkin asiat silmällä pitäen.

Tavoitteenani tässä opinnäytetyössä oli kehittää toimiva tuotos Jyväskylän kaupungin perusopetukselle, josta on hyötyä opetushenkilökunnan arjessa. Tämän lisäksi halusin tehdä opinnäytetyöni itseäni kiinnostavasta aiheesta. Mielestäni onnistuin kummassakin tavoitteessani. Pääsin luomaan toimivan huoneentaulun, josta uskon olevan hyötyä toimeksiantajalleni ja kirjoittamaan laajan mutta selkeän opinnäytetyön raportin aiheesta. Mielestäni toiminnallinen opinnäytetyöni onnistui hyvin. Työni ollessa lainopillinen, löysin mielestäni lakien ja säännösten lisäksi hyvin konkretiaa kurinpito- ja turvaamistoimenpiteille erilaisten päätösten sekä artikkeleiden avulla. Työtä oli miellyttävää tehdä sillä lähdeaineistoa ja materiaaleja löytyi paljon, jopa niinkin paljon, että osaa en pystynyt käyttämään, jotta työn pituus pysyisi sopivana.

Tätä huoneentaulua voidaan jatkokehittää monella tavalla. Mikäli jatkossa koetaan, että huoneentaulun tulisi olla laajempi ja sisältää enemmän tietoa, voidaan huoneentaulu esimerkiksi jakaa erillisiin huoneentauluihin kurinpitotoimista ja turvaamistoimenpiteistä. Tai mahdollisesti tehdä aiheesta myös kyselytutkimusta henkilökunnan jäseniltä, siihen mitä he kokisivat huoneentauluun tarpeelliseksi kurinpito- ja turvaamistoimia käsiteltäessä. Tälle ei kuitenkaan tässä hetkessä ollut tarvetta. Myös huoneentauluja tai muita vastaavia voitaisiin kehittää muista peruskoulua koskevista haasteista, joko lainopillisesta näkökulmasta tai empiirisestä näkökulmasta tarkasteltuna. Myös mikäli perusopetuslakia muutetaan kurinpito- ja turvaamistoimenpiteiden osalta, tulee huoneentaulua myös tällöin päivittää, sillä on tärkeää muistaa, että näiden asioiden tulee olla lainsäädännön mukaisia.

LÄHTEET

EOAK/3176/2020. 2020. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 12.11.2021. Viitattu 2.5.2024. https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/3176/2020?TSPD_101_R0=0814c91602ab200047c451920fe2d3c6ab7406d171fba3bc0983e552be658836204e53db11fae140086bbbb01f14300011ebbd174445bf46b61a63bf1b7b64fc9345e4a2c1046d8c1568f53f5025d8a1123901d2374a6b1c1578db15d97b2777

EOAK/4941/2019. 2020. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 25.5.2020. Viitattu 8.4.2024. https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4941/2019?TSPD_101_R0=0814c91602ab2000d0a9c997722ebff8fb22b88814ad6697debe3886d69dd6b971d0c5b3765902b708fa82ae9a14300030787aaabd19cbbb9fc2c9ce1ab8d17eca93b6df5d3b67810a059b4d55cf702ab97a58d83bbbce107bd7bb80f7983647

EOAK/4997/2018. 2018. Oikeusasiamiehen ratkaisu 5.3.2019. Viitattu 8.4.2024. https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4997/2018?TSPD_101_R0=0814c91602ab20007e7755f64fe2550f4a1b54f2ce80408c20b7591f71265971af89e1bb9c8bc3ec08d73a75611430007ad9ac9a87c14c2f8961ff27c683eb695a5ad60074a90636c46b1f026816ebec941d90306e8b12cb0df5d14a7c49c5c7

Euroopan ihmisoikeussopimus (Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi) 63/1999. Viitattu 20.3.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2

Freyborg, H. 2023. Tampere aikoo erottaa oppilaan koulussa- Tästä poikkeuksellisessa toimenpiteessä on kyse. Helsingin sanomat 13.12.2023. Viitattu 1.4.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000010052142.html>

Hallintolaki 6.6.2003/404. Viitattu 13.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

HAO 08.07.2011/0782/2. Viitattu 16.3.2024. https://www.edilex.fi/hao/helsingin_hao20110784

HE 66/2013 vp. 2013. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 41 ja 45 §:n muuttamisesta. Viitattu 15.3.2024. <https://www.edilex.fi/he/fi20130066.pdf>

Jungar, Elin. 2024. Turvallinen koulu on vapaa häirinnästä ja rasismista – uudistettu yhdenvertaisuuslaki lisää koulujen vastuuta puuttua niihin. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Viitattu 4.3.2024. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/turvallinen-koulu-on-vapaa-hairinnasta-ja-rasismista-uudistettu-yhdenvertaisuuslaki-lisaa-koulujen-vastuuta-puuttua-niihin>

Jäppinen, S. 2023. Kännykkäkuria kouluihin lain voimalla. Juristiuutiset 11.12.2023. Viitattu 10.4.2024. <https://juristiuutiset.fi/kannykkakuria-kouluihin-lain-voimalla/>

Järjestyssääntöjen laatiminen. 2016. Opetushallituksen ohje 1/012/2016. Viitattu 20.3.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/175407_jarjestyssaantojen_laatiminen.pdf

Kasvatuskeskustelu. n.d. Jyväskylän kaupunki Peda.net. Verkkosivu. Viitattu 15.3.2024. <https://peda.net/jyvaskyla/vesangankoulu/hyva-tietaa/kasvatuskeskustelu>

Kauta, J. 2022. Opettaja heitti oppilaalle vitsin ”välilevyjen pullahtelusta”, ja siitä syntyi oikeusjuttu – koulujen kurinpito johtaa yhä useammin rikosilmoituksiin. Yle 16.5.2022. Viitattu 4.5.2024. <https://yle.fi/a/3-12442126>

Kuntalaki 10.4.2015/410. Viitattu 13.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Kolehmainen, A. 2015. Tutkimusongelma ja metodit lainopillisessa työssä. Julkaisut Edilex 30.6.2015. Viitattu 22.5.2024.

Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa. 2024. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 18.3.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kurinpitokeinot-ja-turvaamistoimenpiteet-perusopetuksessa>

Kurttila, T. 2016. Lapsiasiavaltuutetun kirjelmä 22.2.2016. Viitattu 9.5.2024. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37287245/LAPS_kirjelma_OKM_normipurku_22022016.pdf/bccbf636-f00a-3534-a2b3-c76de94fd2a4/LAPS_kirjelma_OKM_normipurku_22022016.pdf?t=1456212887000

Luoma, I & Puustjärvi, A. 2019. ”Mutta onko tämä lapsi koulukuntoinen?” Koulunkäyntikyvyn arviointi ja tukeminen. Lääkärinlehti 3/2019. Viitattu 8.4.2024. <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/0/53/18/755/sll32019-114.pdf>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609. Viitattu 3.3.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 5.7.2019/808. Viitattu 17.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190808>

Laki perusopetuslain muuttamisesta 13.6.2003/477. Viitattu 20.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030477>

Laki perusopetuslain muuttamisesta 11.3.2022/163. Viitattu 8.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220163>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 1.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mahkonen, Sami. 2017. Konfliktit kouluissa. Uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Muutoksenhakuohjemallit varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen toimialalla. 2022. Kuntaliitto. Verkkosivu. Viitattu 28.3.2024. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/muutoksenhaku-ja-muutoksenhakuohjemallit-opetus-ja-kulttuuritoimessa>

Mäenpää, Olli. 2023. Hallinto-oikeus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

OKV/166/1/2008.2010 Apulaisoikeuskanslerin ratkaisu 30.7.2010. Viitattu 8.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/foka/2010/20101577>

Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa. n.d. OAJ. Verkkosivu. Viitattu 10.4.2024. <https://www.oaj.fi/arjessa/opettajan-vastuut-ja-velvollisuudet/opettajan-oikeudet-ja-velvollisuudet-kurinpitotilanteissa/#jos-joudut-kayttamaan-voimakeinoja>

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16. 2018. Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella. Loppuraportti. Verkkosivu. Viitattu 14.4.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160694/okm16.pdf>

Oppilaan fyysinen rajoittaminen perusopetuksessa. 2023. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 2.5.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaan-fyysinen-rajoittaminen-perusopetuksessa>

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Viitattu 25.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva laki vahvistettiin, hakeutumisvelvoite voimaan jo 1.1.2021. 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkosivu. Viitattu 25.2.2024. <https://okm.fi/-/oppivelvollisuuden-laajentamista-koskeva-laki-vahvistettiin-hakeutumisvelvoite-voimaan-jo-1.1.2021>

Mäntylä, N. Kivelä, J. Ollila, S. Perttola J. 2013. Pelastakaa koulukiusattu! Kaks – kunnallisalan kehittämissäätiö. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2015/12/Pelastakaa_Koulukiusattu.pdf

Perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 23.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2014. Opetushallitus. Viitattu 3.4.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Perusopetusasetus 20.11.1998/852. Viitattu 18.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Viitattu X. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P29>

Rikander, H. 2021. Oppilaitosturvallisuus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Rikoslaki 19.12.1889/39. Viitattu 2.5.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/2013 vp. 2013. Viitattu 20.3.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/sivm_10+2013.pdf?TSPD_101_R0=0814c91602ab20002e2dc375dfbc167e5b33a83808a97818d4d894ceffe5f95334938dad481d91e0805ca3ae71430002310579d627f8ea793e1f505f4d430c59641e67bb8e0080108273443aa27d1072e372593fc5a7fac2a0bf46205a16892

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu. n.d. Opetushallitus. Viitattu 3.3.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu>

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412. Viitattu 5.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1974/19740412#L2>

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 28.6.2012/422. Viitattu 28.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>

Vilkka, H. & Airaksinen, A. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wilma. 2022. Jälki-istunto (Kurinpitotoimet) 6.9.2022. Verkkosivu. Viitattu 16.5.2024. <https://help.inschool.fi/PK/fi/Tulosteet-ja-lomakkeet/Lomakepankki/Koulunkaynti-opiskelu-ja-oppimisen-tuki/Kurinpitotoimet/Jalki-istunto.htm>

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. Viitattu 3.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yhteistyö kodin kanssa. n.d. OAJ. Verkkosivu. Viitattu 5.3.2024. <https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyö-kodin-kanssa/#yhteistyön-muotoja-perusopetuksessa>

Yleissopimus lasten oikeuksista 16.8.1991/60. Viitattu 26.4.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

LIITTEET

Liite 1. Huoneentaulu ”Perusopetuksen kurinpito- ja turvaamistoimet”

Perusopetuksen kurinpito- ja turvaamistoimet					
Kurinpito- ja turvaamistoimia määrätessä tulee aina ottaa huomioon oppilaan ikä, kehitystaso sekä teon laatu.					
Kasvatuskeskustelu	Jälki-istunto	Oppilaan poistaminen lopputunnin ajaksi	Kirjallinen varoitusta	Määräaikainen erottaminen	
<ul style="list-style-type: none"> Kasvatuskeskustelu seuraa, mikäli oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestystä, toimii viipiläisesti tai kohtelee muita epäkunnioittavasti Kasvatuskeskustelun voi määrätä opettaja tai rehtori Kasvatuskeskustelussa yksilöidään teko tai laiminlyönti ja selvitetään käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinoja käyttäytymiseen ja hyvinvointiin parantamiseen Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä myös ilmoittaa huoltajalle, huoltaja voi myös osallistua kasvatuskeskusteluun, mikäli se koetaan tarpeelliseksi Perusopetuslaki 35 a§	<ul style="list-style-type: none"> Jälki-istunto voidaan määrätä, jos oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestyssääntöjä tai menettelee viipiläisesti Koska jälki-istunto vaikuttaa oppilaan liikkumisen vapauteen, voi sen määrätä vain opettaja tai rehtori Oppilaalle tulee yksilöidä laiminlyönti tai teko ja antaa tarpeellinen selvitys Jälki-istuntoa voidaan määrätä enintään kahden tunnin ajaksi Oppilaasta tulee kuulla tilanteesta Jälki-istunto tulee kirjata Perusopetuslaki 36 § ja 36 a§	<ul style="list-style-type: none"> Oppilaan häirököäyttyminen on oikeus oppilaan poistamiselle lopputunnin ajaksi Opettaja tai rehtori voi määrätä oppilaan poistumaan oppitunnilta tai muusta tilaisuudesta Asiasta tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle Kun oppilas poistetaan lopputunnin ajaksi, tulee häntä valvoa ja järjestää tilanteesta tarvittava oppilashuolto Poistaminen tulee kirjata Perusopetuslaki 36 §, 36 a§ ja 36 b§	<ul style="list-style-type: none"> Kirjallinen varoitusta antaa, jos oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestyssääntöjä tai menettelee viipiläisesti Kirjallinen varoitusta on annettava viranomaispäätöksen, josta voidaan valittaa hallinto-oikeuteen Kirjallisen varoituksen voi antaa vain rehtori tai opetuksen järjestäjän monijäseninen toimielin Oppilaasta tulee huoltajaa on kuultava ennen päätöksen antamista Perusopetuslaki 36 § ja 36 a§	<ul style="list-style-type: none"> Jos oppilaan rikkomus on kerta-luontoisesti vakava tai häiriö-käyttäytyminen jatkuu jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen jälkeen, voidaan oppilas erottaa korkeintaan kolmen kuukauden ajaksi Kurinporangastus, joka tarvitsee viranomaispäätöksen sekä lainvoiman ennen kun se voidaan toteuttaa Oppilasta ja huoltajaa on kuultava Asiasta voi päättää vain opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin Oppilaalle tulee järjestää opetus erottamisen ajaksi Perusopetuslaki 36 a§	
Oikeus tarkastaa tavaroita ja haltuunotto					
<ul style="list-style-type: none"> Tavaroiden tarkastuksessa epäilyn perusteena tulee olla konkreettinen toiseikka ja oppilaan on ensin kieltäydyttävä luovuttamasta tavara Tarkastus saa tapahtua vain päällisin puolin ja tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta, tarkastuksessa tulee myös olla todistajana toinen aikuinen Rehtorille tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine Esineiden ja aineiden haltuunotto ja tarkastaminen on toteutettava mahdollisimman turvallisesti, ilman, että loukataan oppilaan koskemattomuutta tai yksityisyyttä Perusopetuslaki 36 a§, 36 e§ ja 36 f§	<ul style="list-style-type: none"> Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja seuraavaksi työpäiväksi, mikäli tarvitaan aikaa oppilaan turvallisen koulun paluun suunnitteluun Viranomaiselle Syyt ja seuraukset oppilaan opetuksen epäämiselle tulee kirjata Oppilasta ei voi jättää valvomatta opetuksesta epäämisen jälkeen Huoltaja voi tulla hakemaan oppilaan koulusta tai antaa luvan päästää oppilas omatoimisesti kotiin Perusopetuslaki 36 §	<ul style="list-style-type: none"> Kurinpito on vimesijaisin keino turvata tilanne, mikäli oppilas aiheuttaa vaaraa muille tai itselleen, kiinnipitoa ei saa käyttää kurinpitoon Kiinnipitoon ei voida ryhtyä, mikäli oppilas toimii totelemattomasti, tekee passiivista vastarintaa, urkailee sanallisesti tai käyttää loukkaavaa kieltä Voimakkeina saa käyttää, kun oppilas pitää poistaa tai oppilaalta tulee ottaa haltuun kielletty esine tai asia Voimakkeiden käyttö on sallittua vain rehtorin tai opettajan toimesta Tilanteissa tulisi käyttää lieventä voimakkeina, eikä välineitä saa käyttää Tapahtuma tulee kirjata ja ilmoittaa sekä rehtorille että huoltajille Perusopetuslaki 36 b§	Kiinnipito ja voimakkeiden käyttö		
Opetuksen epääminen jäljellä olevan päivän ajaksi sekä seuraavaksi työpäiväksi					